

4

2016
ročník 68

Foto archiv knihovny

TÉMAVirtuální polytechnická
knihovna**ROZHOVOR**Veletřh Svět knihy Praha 2016
je za dveřmi**OHLÉDNUŤÍ**200 let knihovnictví
v Karlových Varech

čtenář

M Ě S Í Č N Í K P R O K N I H O V N Y

9 1770011232004 04

Cena 40 Kč

- 123** **TÉMA**
Virtuální polytechnická knihovna: nové služby a výzva ke spolupráci
 Lenka Hvězdová, Marcela Ouzká, Markéta Málíková
- 127** **ROZHOVOR s PhDr. Danou Kalinovou**
Svět knihy Praha 2016 je za dveřmi Lenka Šimková
- 130** **ROI: šťastné číslo pro knihovnu v praxi**
 Veronika Chrušćová
- 132** **Nechť listy tohoto katalogu samy ukáží... 200 let knihovnictví v Karlových Varech**
 Michaela Němcová
- 136** **Z KNIHOVNICKÝCH STATISTIK**
Kulturní a vzdělávací akce v knihovnách
 Dana Smetanová, Vladana Pillerová
- 139** **Akvizice v uplynulém roce. Jubilejní 25. celostátní akviziční seminář** Denisa Szaffnerová
- 141** **KNIHOVNÁM V MALÝCH OBCÍCH**
Jak se budí knihovny: O spolupráci ze všech stran
 Eva Husáková
- 142** **JEDENÁCTERO POHÁDEK O PUBLIC RELATIONS**
Pohádka třetí: Víím, s kým chci mluvit a co mu říct. Teď už jen: jak? Věra Ondřichová
- 144** **RECENZE**
Polská bohemistka oživuje odkaz české nonkonformní spisovatelky Petr Nagy
- 147** **JAK SE DĚLÁ DOBRÁ DĚTSKÁ KNIHOVNA... V Lounech znají recept** Jana Hrbková
- 148** **Knižnica pre mládež mesta Košice. Ojedinelý projekt s šesťdesiatročnou históriou** Iveta Hurná
- 152** **VÁLKA WALKEROVÝCH ANEB JAK VYZRÁT NA LITERÁRNÍ WORKSHOPY**
Knihovna jako líheň hrdinů
 Jiří W. Procházka, Klára Smolíková
- 155** **INSPIRACE Z KNIHOVEN**
 – **Volunteering in the library aneb Spolupráce se zahraničními dobrovolníky v SVK v Ústí nad Labem** Zuzana Čermáková
 – **Kulinářské řádění v Městské knihovně Chodov**
 Michaela Hušková
- 157** **LITERÁRNÍ VÝROČÍ Květen**
- 158** **ZUZANA HELINSKY SE HLÁSÍ ZE ŠVÉDSKA**
- 159** **ZE SVĚTA**
- 160** **NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR**

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace Středočeského kraje, ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
 ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)
 Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková
 Redaktorka: PhDr. Pavla Vlková
 Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):
 Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
 Tel.: 312 813 154 (Lenka Šimková)
 Tel.: 312 813 138 (Pavla Vlková)
 e-mail: ctenar@svkkl.cz; ctenar.vlkova@svkkl.cz; redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada:

Ing. Jiří Mika (předseda), Bc. Svatomíra Fojtová, PhDr. Ladislav Kurka, Mgr. Petra Miturová, PhDr. Vít Richter, Mgr. Renáta Salátová, PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: SERIFA, spol. s r. o., Jínonická 80, 150 00 Praha 5

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje A.L.L. production, s. r. o., Ve Žlíbku 1800/77, Hala 7A, 193 00 Praha 9 – Horní Počernice, tel.: 234 092 811 (sekretariát), e-mail: info@predplatne.cz
 Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s. – drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ s. r. o.; B. Weleminová – PERIODIKA.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994
 Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98
 Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč (dvojčíslo 60 Kč)

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Permanent spol. s r. o., pošt. schránka 4, 834 14 Bratislava 34, tel.: 00421-02 49 111 203, fax: 00421-02 49 111 209, e-mail: herslova@lkpermanent.sk
 Cena jednoho čísla 1,992 €, roční předplatné 22,575 € (dvojčíslo 2,656 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR
 Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 8. 4. 2016.
 Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- **TOPIC:** Virtual polytechnic library: new services and an appeal for collaboration *Lenka Hvězdová, Marcela Ouzká, Markéta Málíková* |123
- **INTERVIEW** with PhDr. Dana Kalinová, *Svět knihy* Executive Director: *Prague Book World 2016* just round the corner *Lenka Šimková* |127
- **ROI:** lucky numbers for libraries in practice *Veronika Chrušćová* |130
- “Let the pages of this catalogue speak for themselves...”
200 years of librarianship in Karlovy Vary *Michaela Němcová* |132
- **LIBRARY STATISTICS:** Cultural and educational events in libraries *Dana Smetanová, Vladana Pillerová* |136
- Acquisitions over the past year: silver jubilee 25th nationwide acquisition seminar *Denisa Szaffnerová* |139
- **LIBRARIES IN SMALL MUNICIPALITIES:**
How libraries are built – Collaboration from all sides *Eva Husáková* |141
- **ELEVEN PUBLIC RELATIONS TALES:**
Third tale – I know who I want to speak to and what I’m going to say. Now I just need to know: how? *Věra Ondřichová* |142
- **REVIEW:** Polish Czech studies revives the legacy of the Czech non-conformist authoress *Petr Nagy* |144
- **HOW A GOOD CHILDREN’S LIBRARY IS MADE...**
They know the recipe in Louny *Jana Hrbková* |147
- **Library for youth in Košice:** A unique project going back sixty years *Iveta Hurná* |148
- **WALKER’S WAR OR HOW TO OUTWIT LITERARY WORKSHOPS:**
The library as a hotbed of heroes *Jiří W. Procházka, Klára Smolíková* |152
- **INSPIRATION FROM LIBRARIES** |155
- **REGULAR FEATURES**

AUS DEM INHALT

- **THEMA:** Virtuelle polytechnische Bibliothek: neue Dienste und eine Aufforderung zur Zusammenarbeit *Lenka Hvězdová, Marcela Ouzká, Markéta Málíková* |123
- **GESPRÄCH** mit PhDr. Dana Kalinová, der Executivedirektorin der Gesellschaft Svět knihy (Buchwelt): *Buchwelt Prag 2016* ist schon an der Tür *Lenka Šimková* |127
- **ROI:** die Glückszahl für die Bibliothek in Praxis *Veronika Chrušćová* |130
- „Nur doch die Seiten dieses Kataloges selbst zeigen...”
200 Jahre der Bibliothekslehre in Karlsbad *Michaela Němcová* |132
- **AUS DEN BIBLIOTHEKARISCHEN STATISTIKEN:**
Kulturelle und Ausbildungsveranstaltungen in Bibliotheken *Dana Smetanová, Vladana Pillerová* |136
- Die Akquisition im vorigen Jahr: das nationale 25. akquisitorische Jubiläumsseminar *Denisa Szaffnerová* |139
- **FÜR DIE BIBLIOTHEKEN IN KLEINEN DÖRFEN:**
Wie weckt man die Bibliotheken – über die Zusammenarbeit von allen Seiten *Eva Husáková* |141
- **ELF MÄRCHEN ÜBER PUBLIC RELATIONS:**
Das dritte Märchen – Ich weiß, mit wem ich sprechen will und was ich ihm sagen will. Jetzt nur, wie? *Věra Ondřichová* |142
- **REZENSION:** Die polnische Bohemistik belebt den Nachlass der tschechischen nonkonformistischen Autorin *Petr Nagy* |144
- **WIE MACHT MAN DIE GUTE KINDERBIBLIOTHEK...**
In Louny kennt man das Rezept *Jana Hrbková* |147
- Die Bibliothek für die Jugend der Stadt Košice: ein einzigartiges Projekt mit der sechzigjährigen Geschichte *Iveta Hurná* |148
- **DER WALKERKRIEG ODER WIE KANN MAN DEN LITERARISCHENWORKSHOPS BEIKOMMEN:** Die Bibliothek als die Brutstätte für Helden *Jiří W. Procházka, Klára Smolíková* |152
- **INSPIRATIONEN AUS BIBLIOTHEKEN** |155
- **STÄNDIGE SPALTEN**

1 Svět knihy Praha 2016 je za dveřmi (str. 127)

Foto Petra Havelkové

2 Kulinářské řádění v Chodově (str. 156)

Foto archiv knihovny

3 Spolupráce se zahraničními dobrovolníky

v ústecké knihovně (str. 155) Foto archiv knihovny

4 Knížnica pre mládež mesta Košice (str. 148)

Foto archiv knihovny

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, první jarní měsíc i velikonoční svátky jsou za námi a já bych se ráda ohlédla za tiskovou konferencí, která se v posledním březnovém týdnu uskutečnila v Národní knihovně ČR. Byla věnována prezentaci výsledků výzkumu *Internetoví Češi jako čtenáři v roce 2016*, který pro Národní knihovnu uskutečnila agentura Nielsen Admosphere. Co z výzkumu vyplynulo? Slovy organizátorů: „Knih se jen tak nezavíme...“

V nejbližších číslech *Čtenáře* se k podrobným výsledkům ještě vrátíme, proto teď jen stručně. Asi nebude překvapivé, že knihy v elektronické podobě čtou nejvíce mladí lidé do 24 let (57 %). Ti, kteří se hlásí k četbě e-knih, k ní nejčastěji používají stolní počítač či notebook, následuje chytrý telefon, tablet a až poté čtečka elektronických knih. A do třetice: 87 % odpovídajících si nedokáže představit, že by četli knihy pouze v elektronické podobě. Mezi důvody uvádí například to, že papírová kniha má své „zvláštní kouzlo“ a nebolí z ní oči jako z té elektronické. Myslím, že to je prima zpráva. A ještě dodávám, že odpovídalo 500 respondentů, kteří reprezentují českou internetovou populaci starší 15 let.

Celé dubnové číslo *Čtenáře* se vlastně číslu přímo hubní. Pokud byste chtěli vědět, k čemu vám bude metoda skrytá pod zkratkou ROI, tak si zkuste představit, že se dozvíte číslo, které vám může usnadnit argumentaci při jednání nad rozpočtem knihovny... Konkrétní zkušenosti předávají ti, kteří už mají první propočty za sebou.

Na dalších stránkách se pak sešla zajímavá výročí: 200 let knihovnictví v Karlových Varech, jubilejní 25. akviziční seminář či 60 let Knihovny pro mládež města Košice – to jsou pěkné příležitosti k ohlédnutí či bilancování.

A aby toho nebylo málo, završujeme náš výčet novou rubrikou. V knihovnách si asi občas zanotujeme, že *statistika nuda je*, a také víme, jak to pokračuje: *má však cenné údaje...* Proto jsme se ve spolupráci s kolegyněmi z Knihovnického institutu Národní knihovny rozhodli, že se budeme snažit nudnou řeč čísel přetavit v informace o zajímavých trendech, které lze z knihovnických statistik v průběhu let vyčíst.

Přeji vám příjemné čtení celého čísla.

Lenka Šimková

Již 22. ročník konference o profesionálních informačních zdrojích **INFORUM** se koná ve dnech **24. a 25. května 2016** v prostorách Vysoké školy ekonomické v Praze (náměstí Winstona Churchilla 4). Informace o přihláškách, programu a vystupujících jsou k dispozici na stránkách konference <http://www.inforum.cz>.

Seznamy dětské literatury s novými TOP 10 knihami za rok 2015 jsou na světě! Od roku 2014 vypracovávají členky Klubka KDK SKIP 08 pro potřeby učitelů, rodičů a knihovníků seznamy zajímavé a čtivé dětské literatury. Celý soubor obsahuje jmenový seznam autorů a knih pro jednotlivé ročníky, stručnou anotaci jednotlivých titulů a knížky pro 6.–9. ročník jsou doplněny medailonkem autora. Seznamy naleznete na webu <http://projekty.kmhk.cz/>.

Moravskoslezská knihovna v Ostravě má nové logo. V soutěži byl vybrán návrh BcA. Elišky Karešové. Na stránkách knihovny se dozvíme, že logo do značné míry čerpá a vychází z charakteristické symboliky původního loga a citlivě ho modernizuje. V souladu s původním logem se obrazová část skládá ze čtyř šipek a otevřené knihy. Šipky směřující „do všech směrů“ značí rozvoj vzdělanosti do všech koutů nejen Moravskoslezského kraje. V novém logu jsou šipky přesunuty do diagonálních rohových pozic a navíc jsou zjednodušeny tak, aby vytvářely nenápadný dojem pohledu na otevřenou knihu.

Slavnostní pokřtění **autobusu Knihovny města Hradce Králové**, kterým knihovna oslavuje 120. výročí svého otevření, proběhlo 1. března 2016. Zájemci měli možnost prohlídky autobusu s vystavenými fotografiemi z historie a současnosti knihovny a knihovna při této příležitosti vydala symbolickou pamětní jízdenku. Kdo první jízdu nestihl, může se v něm svést v průběhu celého letošního roku na pravidelných linkách MHD.

Virtuální polytechnická knihovna: nové služby a výzva ke spolupráci

Virtuální polytechnická knihovna (VPK) je v současné době nejvyužívanějším systémem dodávání dokumentů v elektronické i tištěné formě v České republice. Vznikla původně jako iniciativa technicky zaměřených knihoven a úspěšně navázala na projekt *Integrované virtuální knihovny (INVIK)*, který byl spuštěn v roce 1997 jako vůbec první aplikace pro reprografické a meziknihovní služby s moduly pro poskytování digitálních kopií z tištěných dokumentů a pro účtování těchto služeb.

Systém INVIK rovněž řešil autorskoprávní stránku služby – tehdejší autorským zákonem nepokrytou. Modernizaci a rozšíření původního systému INVIK umožnil projekt *LI200028 Multifunkční centrum Virtuální polytechnické knihovny jako zdroj informací a služeb pro oblast technických a aplikovaných přírodních věd (2000–2003, MSM/LI)*. V rámci projektu byl vyvinut unikátní software, který umožňuje efektivní obsluhu digitalizačního pracoviště, správu zadaných požadavků a vyúčtování služeb; byl pořízen server, na kterém jsou bezpečně ukládány systémové informace, včetně dat o uživateli a jejich požadavcích.

Dne 28. března 2000 byla podepsána Deklarace, jíž se zakládající knihovny mimo jiné zavázaly ke spolupráci na budování společného katalogu periodických informačních zdrojů, jenž se stal základem služby dodávání dokumentů – Souborného katalogu VPK. Role Servisního centra VPK se ujala Státní (dnes Národní) technická knihovna, která spravuje server, zajišťuje administraci systému a finanční záležitosti spojené se službou a je zároveň jednou z účastnických knihoven. Rutinní provoz VPK byl spuštěn 1. 6. 2001.

SYSTÉM VPK – SPEKTRUM SLUŽEB

Prostřednictvím VPK byly nabízeny tyto služby:

- **kopie článků** z časopisů obsažených v Souborném katalogu VPK či mimo něj¹, a to v **papírové** či **elektronické podobě**. Tištěné kopie jsou zaslány poštou, případně faxem, nebo připraveny k osobnímu vyzvednutí. Kopie v elektronické podobě jsou dodávány podle licenčních ustanovení buď ve formátu pdf do osobní schránky koncového zákazníka zřízené v rámci konta knihovny, nebo jsou vloženy na konto žádající knihovny a koncovému uživateli jsou předány v tištěné formě. Fyzické osobě, která je majitelem konta ve VPK, jsou kopie v elektronické podobě doručeny přímo do jejího zabezpečeného adresáře.
- **mezinárodní meziknihovní služby**; výpůjčky a kopie z fondů zahraničních knihoven je možné vyžádat prostřednictvím tří účastnických knihoven VPK: Národní technické knihovny, Národní lékařské knihovny a Knihovny AV ČR.

¹ SK VPK neobsahuje veškeré informace o periodických fondech účastnických knihoven, může se proto stát, že informace o časopisu nebo jeho konkrétním ročníku, jež některá z účastnických knihoven vlastní, získá žádající knihovna z jiného zdroje. I v takovém případě je pro žádající knihovnu užitečné objednat kopie prostřednictvím VPK – výhodou je nejen jednoduchost zúčtování, ale i možnost požádat o elektronické dodání dokumentu.

Objednávka požadavku MVS přes VPK v Souborném katalogu ČR

Nabídka **Požadavku MVS přes VPK** je generována automaticky; srovnání knihoven, které dokument vlastní podle SKČ, a knihoven, které provozují MVS prostřednictvím VPK, proběhne teprve po přihlášení do systému. **Není tudíž dopředu zaručeno**, že po přihlášení do VPK bude nalezena knihovna, jejímž prostřednictvím bude možno MVS objednat.

Pokud se tak stane a systém VPK nenabídne v dalším kroku žádnou knihovnu, doporučujeme objednat MVS tradičním prostřednictvím formuláře SKČ či webových formulářů některé z knihoven, které podle SKČ dokument vlastní.

V případě, že dojde ke shodě a některé z knihoven uvedených v dokumentu v SKČ jsou zároveň knihovnami provozujícími MVS via VPK, je **nutné** v dalším kroku **ZVOLIT** knihovnu, které bude MVS objednávka zasílána (viz obr. 3).

— služba **Current Contents** (průběžné zasilání obsahů jednotlivých čísel časopisů). Služba je realizována přes elektronickou schránku nebo v tištěné formě poštou.

Knihovným poskytujícím služby nabízel systém kromě výše zmíněných služeb též unikátní možnost vzájemně **koordinovat akvizici svých periodických fondů**. Tato specialita je stále k dispozici, i když je ke škodě účastnických knihoven v posledních letech málo využívána. Do budoucna plánujeme její oživení, resp. intenzivní propagaci jejího potenciálu pro optimalizaci a koordinovaný rozvoj fondů na národní úrovni.

UŽIVATELÉ VPK

Všechny služby jsou poskytovány za úhradu pouze registrovaným uživatelům VPK, kterými se mohou stát fyzické i právnické osoby se sídlem v ČR i v zahraničí. Na základě podpisu smlouvy o využívání služeb VPK je jim zřízeno uživatelské konto, jehož prostřednictvím lze po složení minimální finanční hotovosti služby využívat. Uživatelé jsou rozříděni do několika kategorií. Každá kategorie má nastavené vlastní podmínky využívání služeb, a to z důvodů daných autorským právem nebo licenčními podmínkami vydavatelů nabízených zdrojů.

Uživatelé se mohou stát jak fyzické osoby starší 18 let, tak i právnické osoby, které se rozlišují na knihovny (důležitou roli v systému poskytování služeb hraje zřizovatel a skutečnost, zda jsou evidovány u Ministerstva kultury ČR, či nikoli) a na komerční subjekty (sem se řadí i knihovny zřízené při těchto subjektech).

Jak již bylo zmíněno, pro každou uživatelskou kategorii platí jiné podmínky dostupnosti služeb a dokumentů. Nejširší spektrum služeb mohou využívat **knihovny registrované u MK ČR** (tuto skutečnost je nutno doložit potvrzením). Z fyzických fondů mohou pro své čtenáře objednávat kopie v papírové či elektronické podobě. Kopie dodané elektronicky jsou buď uloženy na konto knihovny (příčemž žadatel dostává od knihovny papírovou formu), nebo jsou ve formě pdf dodány do osobní schránky, kterou žadatelé knihovna zřídí. Z online zdrojů mají možnost, dovolují-li to

CO DĚLAT, KDYŽ...?

... v SK ČR nesouhlasí odběry roků účastnické knihovny z VPK s informacemi uvedenými ve VPK ...

... v SK ČR je u odběru uvedena účastnická knihovna z VPK, ale ve VPK u odběru tato knihovna uvedena není ...

V obou situacích je možné požadavek zadat prostřednictvím formuláře pro Objednávku kopie z časopisu neobsaženého ve VPK – v tomto případě konkrétně **Objednávka kopie článku** (obr. 4).

Při zadávání objednávky tímto způsobem je nutné v objednávce vyplnit veškeré bibliografické údaje (včetně roku podle SK ČR) a z nabídky knihoven vybrat tu, která podle SK ČR zvolený rok vlastní (obr. 6).

licenční podmínky vydavatele, získat elektronické kopie (ovšem koncový uživatel dostává ve finále pouze tištěné kopie), dále mohou objednávat vnitrostátní a mezinárodní meziknihovní výpůjčky a current contents.

ÚČASTNICKÉ KNIHOVNY

Prostřednictvím systému VPK poskytuje služby ze svých fondů několik desítek nejvýznamnějších knihoven a institucí v České republice. Knihovny „zúčastněné v systému VPK“ (tj. poskytující služby) se nazývají **účastnické knihovny**. Účastnickou knihovnou se může stát každá knihovna s přidělenou siglou evidovaná u MK ČR; její účast je podmíněna spoluprací na budování Souborného katalogu VPK a poskytováním služeb z vlastních fyzických fondů a elektronických zdrojů – v rozsahu daném možnostmi knihovny a licenčními podmínkami. A stejně jako ostatní uživatelské knihovny uspokojuje prostřednictvím systému VPK požadavky svých vlastních čtenářů. Účastnické knihovny uzavírají smlouvu s Národní technickou knihovnou jakožto Servisním centrem VPK. Jejich uživatelské konto podléhá specifickému režimu – probíhají v něm finanční transakce jak za využívání služeb (vklady a úhrady), tak i poskytování služeb (příjmy).

NOVÉ FUNKCE VPK – PROPOJOVÁNÍ SE SOUBORNÝM KATALOGEM ČR

Od listopadu 2014 existuje přímé propojení mezi Souborným katalogem České republiky a VPK, které umožňuje uživateli objednat kopie z časopisů nalezených v SK ČR prostřednictvím systému VPK. U seriálů, které mají uvedeno ISSN, se při procesu zobrazování titulu v SK ČR vyše dotaz do SK VPK, zda se dané ISSN ve VPK nachází. Je-li odpověď kladná, objeví se v zobrazeném záznamu časopisu tlačítko „Objednat článek z VPK“. Kliknutím na odkaz se otevře přihlašovací stránka do VPK; po úspěšném přihlášení do systému se zobrazí záznam požadovaného dokumentu ve VPK. Postup objednání kopií je potom stejný, jako když uživatel využívá přímo Souborný katalog VPK.

Pokud se odběry v SK ČR a v SK VPK liší nebo nesouhlasí informace o knihovnách, které konkrétní titul odebírají (v SK ČR účastnická knihovna VPK odběry uvedeny má, avšak v SK VPK u titulu uvedena není), je vedle tlačítka pro objednání umístěn odkaz „Informace o objednávání z VPK“ – jakýsi podrobný návod, jak postupovat a objednat kopii s využitím formuláře pro objednání kopií z časopisu mimo SK VPK či bez vazby na konkrétní ročník periodika, který se v katalogu nenachází.

Důvodů, proč dochází k těmto nesrovnalostem, je několik – předně knihovny uvádějí v SK VPK pouze ty roky odběru, z nichž jsou schopny či ochotny poskytovat služby dodávání dokumentů; kromě toho je katalog VPK závislý na kvalitě a preciznosti udržování dat a jejich průběžné aktualizaci. V této souvislosti bychom jako správci Souborného katalogu VPK chtěli apelovat na účastnické knihovny a požádat je, aby informace o svých odběrech sjednotily a udržovaly je pokud možno co nejaktuálnější. Jedině tak usnadní do budoucna práci sobě i dalším případným uživatelům.

Od června 2015 je možné objednávat prostřednictvím VPK i výpůjčky vnitrostátní MVS. Služba byla zpřístupněna všem knihovnám evidovaným na MK ČR; ostatní nekomerční knihovny, které mají siglu, mají tento formulář rovněž k dispozici a je na dožádané účastnické knihovně, zda vyhoví požadavku zaslánému touto knihovnou. Výhodou objednávání MVS prostřednictvím VPK je schopnost rychle a jednoduše zúčtovat poštovné, pokud ho dožádaná knihovna účtuje, a soustředění všech MVS objednávek do jednoho systému.

Jelikož součástí systému VPK není katalog knih, nelze do MVS formuláře ve VPK přetáhnout žádné bibliografické údaje; jedná se o prázdný formulář, kde je třeba v první řadě zvolit knihovnu, do níž bude požadavek zaslán (o jakou knihovnu se jedná, je nutné zjistit z jiných zdrojů), a dále vyplnit veškeré údaje o požadovaném dokumentu. Z tohoto důvodu byla navázána jednání se zástupci SK ČR a počínaje červencem 2015 je možné využít k objednání MVS přes VPK také Souborný katalog ČR – neocenitelnou výhodou je, že bibliografické údaje ze SK ČR jsou přeneseny do formuláře MVS ve VPK. V záložce „Služby pro knihovny“ nalezneme odkaz „Požadavek MVS přes VPK“, který je pevnou součástí nabídky pro knihovny. Zařazení této služby tedy není závislé na ověření dostupnosti u konkrétního vyhledaného titulu.

Na rozdíl od periodik, kde se porovnává shoda ISSN mezi SK ČR a SK VPK, nelze u knih podobné ověření provést; z toho důvodu probíhá porovnání sigel knihoven uvedených u záznamu v SK ČR a účastnických knihoven VPK s aktivovanou MVS službou teprve po přihlášení uživatele do systému. Může se tudíž stát, že výsledek bude nulový – uživateli se nenabídne žádná knihovna zapojená do VPK a přijímající MVS požadavky, která by mu požadovaný dokument dodala. V současné situaci je tento scénář vysoce pravděpodobný, protože ze 40 účastnických knihoven ve VPK si službu MVS ke dni 4. 1. 2016 aktivovalo pouze 15. Chtěli bychom proto využít příležitosti a apelovat i na zbývající knihovny, aby pomohly rozšířit řady institucí nabízejících tyto služby i prostřednictvím systému VPK.

ZÁVĚREM

V současné době je možno VPK charakterizovat jako produkt s tradicí a pevným postavením na trhu, se stálými uživateli, s vysokou efektivitou a schopností zapojených knihoven kvalitně vyřizovat požadavky. Silnými stránkami VPK je také relativní jednoduchost systému, integrovaný platební systém, jehož součástí je i řešení poplatků za autorská práva, průběžně aktualizovaný Souborný katalog a možnost připojení dalších agend (viz MVS). Od roku 2001 se do VPK aktivně zapojilo 40 největších českých knihoven a institucí, prostřednictvím systému jsou ročně realizovány tisíce požadavků, počet registrovaných uživatelů (fyzické osoby, knihovny a další právnické subjekty) vzrostl na 770. A právě to je důvodem, proč Centrální portál knihoven (CPK) již od svých prvních projektových záměrů počítá s VPK jako s významným nástrojem pro navazující služby,

tedy pro dodávání dokumentů a s ním spojené vyúčtování. Aby mělo napojení VPK na CPK význam, snažíme se nejen rozšiřovat a zkvalitňovat služby nabízené systémem VPK, ale usilujeme též o zapojení dalších knihoven a institucí – ať již v roli uživatelů, či přímo poskytovatelů služeb. V současné době jednáme o propojení eDDO (systém dodávání dokumentů Národní knihovny ČR) a VPK; rovněž bychom uvítali aktivní zapojení všech krajských knihoven.

V roce 2015 se Národní technická knihovna stala první knihovnou v České republice, která získala certifikát ALA RUSA STARS² Rethinking Resource Sharing od Resource Sharing Initiative, mezinárodní koalice knihoven, které se angažují v optimalizaci sdílení informačních zdrojů mezi knihovnami a jejich uživateli ve světovém měřítku. Splnění kritérií statutu STAR bylo dosaženo i díky systému dodávání dokumentů VPK, na němž se aktivně podílely desítky českých knihoven a institucí a který je plně srovnatelný se službami nabízenými špičkovými akademickými knihovnami vyznačujícími se silným zaměřením na uživatele a přístupem založeným na spolupráci.

- 2 American Library Association Reference
- and User Services Association Sharing and
- Transforming Access to Resources Section

LENKA HVĚZDOVÁ ✉ lenka.hvezdova@techlib.cz
MARCELA OUZKÁ ✉ marcela.ouzka@techlib.cz
MARKÉTA MÁLIKOVÁ ✉ marketa.malikova@techlib.cz

ROZHOVOR

s PhDr. DANOU KALINOVOU,
výkonnou ředitelkou společnosti Svět knihy

Svět knihy Praha 2016 je za dveřmi

V letošním roce vám ve Čtenáři představujeme knižní akce a festivaly různého zaměření a také napříč celou republikou. Veletrh Svět knihy v Praze, největší svou rozlohou i rozsahem doprovodného programu, nemůžeme samozřejmě opomenout. Již tradičně jsme se obrátili na Danu Kalinovou, aby nám přiblížila letošní program a nalákala nás k návštěvě již 22. ročníku našeho nejznámějšího knižního veletrhu, který proběhne ve dnech 12. až 15. května 2016.

→ Pojdme rovnou k hlavnímu hostu letošního veletrhu. Jsou jím Severské země a jejich literatura. Určitě to neznamená jen dnes populární detektivky, na co se můžeme těšit?

Severské země představí svou literaturu v celém jejím žánrovém spektru: od inuitských pověstí a ság přes klasickou a současnou literaturu, knihy pro děti a mládež až po dystopické a fantastické romány. Kampaň předcházející hlavní prezentaci Dánska, Finska, Islandu, Norska a Švédska na veletrhu *Svět knihy Praha* s názvem #ReadNordic započala již na podzim minulého roku a jejím cílem bylo stupňovat povědomí českých čtenářů o severské literatuře až do chvíle, kdy budou moci v Průmyslovém paláci navštívit

společnou expozici čestného hosta, setkat se s pozvanými autory, seznámit se s překlady, jež byly u nás vydány, pokusit se naučit pár slov v severských jazycích. Z celkem 17 pozvaných autorů se můžeme těšit například na setkání s Majgull Axelssonovou (Švédsko), Dorthe Norsovou (Dánsko), Josteinem Gaarderem a Siri Pettersenovou (Norsko), Katjou Kettu a Johannou Sinisalo (Finsko), Yrsou Sigurðardóttir a Sjónem (Island). Pořady budou věnovány i vynikající a náročným pracím českých překladatelů. Zvláště bych pak chtěla vyzdvihnout dílo nedávno zemřelého Františka Fröhliche věnované překladům pohádek Hanse Christiana Andersena, na které rovněž upozorníme.

→ Fenomén krimi je pak jedním z témat. Když bych se zeptala na váš osobní názor: Proč zrovna žánr severské krimi hýbe i českým knižním trhem?

Vysvětluji si to potřebou lidí zapomenout nad napínavým textem na starosti, které náročný život v současné době přináší. Dobře napsanou detek-

tivní zápletku čtete jedním dechem a Seveřani jsou zcela jistě mistři detektivního pera. Není to však nová populární vlna, severské detektivky byly oblíbeným čtením i v 70. a 80. letech, moje generace například hltala knížky švédské dvojice Sjöwallová a Wählö o komisaři Martinovi Beckovi. Jen se mi zdá, že se celkově píše v krutěji zbarvené tónině, mnohdy se současný detektivní román přibližuje žánrově thrilleru. Festivalové téma „fenomén krimi“ se bude věnovat nejen severským detektivkám, představí i projekt non-stop po 72 hodin psané detektivky šesti autorů pod názvem *Čest nevinných*, čtenář se bude moci na festivalu setkat s autorkou *Vražd v kruhu* Ivou Procházkovou, žánrové zastoupení sci-fi a fantasy představí autora *Modrých stínů* Michala Sýkoru. Na veletrhu bude přítomen i Český rozhlas, jenž uvede projekt čtyřicetidílného seriálu tzv. dokudramat z archivu kriminalistiky za léta 1918–1980.

→ Návrh stánku čestného hosta vznikl ve spolupráci se studenty Fakulty architektury ČVUT a dalšími podobně zaměřenými fakultami. Jak si se zadáním prezentovat Severské země studenti poradili?

Výběr té nejlepší expozice byl dilematický; často bylo nutné zvážit i praktické využití expozice na úkor estetického dojmu. Přístup všech zúčastněných studentů byl vysoce profesionální a dílčí

prezentace návrhů byly velmi zajímavé, orientaci v předložených modelech pomohl i názor expertních architektů, kteří proces výběru komentovali. Vybraná expozice vyvolává obraz, jemuž se Severské země u nás těší: symbióza kreativity a jednoduchosti provedení za využití ekologického materiálu. Jsem na praktickou realizaci zvoleného návrhu velmi zvědavá.

→ Kulisy hlavní expozice mě navádějí k dalšímu tématu veletrhu: *Město jako literární kulisa*. Přiblížíte nám je více?

„Urban literature“ představuje dnes již svébytný literární žánr, který je čtenářsky přitažlivý pro všechny generace čtenářů. Je považován za součást socio-ekonomických reálií, původ žánru lze spatřovat v námětech afro-amerických autorů, souvislosti lze nalézt i v rozvoji tzv. pouličního umění, v obdobném zaměření některých hudebních směrů. Praha navíc získala titul UNESCO a stala se *Kreativním městem literatury* – festival *Svět knihy* nabízí kvalifikovaný programový doplněk k tomuto projektu. Chceme upozornit na to, proč si Praha tento titul zasloužila, a zároveň se věnovat inspirující roli města pro tvorbu literárního díla. Praha město literatury představí ve své expozici i další „literární“ města z prestižní partnerské sítě: Dunedin, Tartu, Barcelonu, Lvov, Óbidos, Granadu, Iowa City, Melbourne, Edinburgh, Bagdad, Ulyanovsk, Ljublanju, Reykjavík, Norwich, Dublin, Heidelberg, Nottingham a Montevideo. Součástí prezentace měst budou také ukázky z díla autorů, jež je s těmito městy spjata. Debata s názvem *Příběhy měst* se bude věnovat městům jako literární inspiraci a vystoupí v ní spisovatel Miloš Urban, básník Josef Straka a literární vědci Jan Malura a Josef Hrdlička.

Téma ovlivnilo i výběr dramatizací a inscenací, zachycujících duši města v rámci přehlídky *Svět knihy* na jevišti: *S úsměvy idiotů* (Divadlo v Dlouhé), *Možná, že odcházíme* podle knihy Jana Balabána ve Švandově divadle, *Praha stovčatá* v Ypsilonce a *Podezřelá krajina s anděly* v brněnské Redutě, přibližující divákům Brno Zdeňka Rotrekla. Mezinárodní program festivalu představí „zraněná města“ (Bukurešť, Brno) a „vzbouřená města“ (Varšava 1944, Vratislav 1981) v díle českých a polských autorů. Žánr „urban fantasy“ bude představen v rámci pořadů připravených organizátory sekce sci-fi a fantasy.

Foto Petra Havelkové

→ Tak to zní hodně lákavě. Je něco, na co byste nás ráda na závěr ještě upozornila?

V rámci festivalu připravujeme i zcela aktuální témata reagující na současnou světovou dění a jeho reflexi v literatuře: setkání arabských autorek, jež přišly nedávno do Evropy, s názvem *Literatura na útěku*, které bude moderovat překladatelka, novinářka a specialista na arabskou a anglicky psanou literaturu. V debatě pod vedením Alexandra Vondry se budeme věnovat historii a současnosti amerického přístupu k přistěhovalectví. Připravujeme setkání s autorem *Evropy na rozcestí* Stanislavem Komárkem. Zajímavá bude i diskuse na téma cenzura a autocenzura ve zpravodajské a tvůrčí oblasti, kterou připravujeme ve spolupráci s organizací FITES. Bude opět udělena prestižní *Cena Jiřího Theinera* za propagaci české kultury a literatury v zahraničí, jejíhož laureáta představíme těsně před zahájením veletrhu. Ráda bych na závěr upozornila, že kromě bohatého programu a knižní nabídky nabízí zakoupená vstupenka hodnotný dárek každému návštěvníkovi veletrhu a doprovodného festivalu. Těšíme se na vaši návštěvu.

Děkujeme, a snad mohu i za čtenáře potvrdit, že se také těšíme.

Ptala se LENKA ŠIMKOVÁ

Foto ze Světa knihy Praha 2015

ROI

šťastné číslo pro knihovnu v praxi

Městská knihovna v Praze uspořádala ve spolupráci s Univerzitou Pardubice loni na podzim odborné semináře a workshopy, které se věnovaly problematice ROI (návrstnost investic) v knihovnách. Už znáte své „šťastné“ číslo? Jak tuto znalost využijete (a komu to spočítáte)? Byl pro vás a vaši knihovnu seminář a workshop přínosem? požádali jsme několik účastníků o zpětnou vazbu před další sérií těchto akcí.

Jítka BANZETOVÁ
Městská knihovna Chodov

Seminář i workshop pro nás byl velkým přínosem, ukázal nám další možnosti pohledu na námi nabízené služby. Zejména v současné době je žádoucí předkládat nejen klasické statistické výsledky knihovnické činnosti, jako jsou počty návštěvníků a výpůjček, ale i ekonomický pohled, který je velmi potřebný a zajímavý – navíc pro obě zúčastněné strany (knihovníci/zřizovatelé) dost nečekaný. Pro knihovníky by měl být povzbuzením, že jejich práce nemá jen zábavný (v lepším případě vzdělávací) efekt, ale i přímý ekonomický dopad. Zřizovatele by to pak mělo utvrdit v tom, že efektivně pracující knihovna je nejen jejich morální a kulturní vizitkou, ale potřebnou institucí přispívající k rozkvětu města a celkově lepšímu životnímu standardu jeho obyvatelstva.

Výsledky jsme zatím plně neprezentovali, protože paní ředitelka je delší dobu nemocná. Oficiální prezentaci plánujeme po jejím uzdravení – a to před zřizovatelem (starosta, zastupitelstvo).

Eva MĚŘÍNSKÁ
Městská knihovna Tábor

Naše šťastné číslo využijeme při rozhovorech se zřizovatelem nad rozpočtem knihovny. Pomůže nám v argumentaci, že je knihovna užitečná a svoje prostředky nemarní. Využili jsme je i v komunikaci se čtenáři a obyvateli města jako ukazatelem úspěšnosti.

Při semináři a workshopu bylo zajímavé přemýšlet, co všechno ovlivňuje to, zda se knihovna „vyplácí“. Ten pohled byl pro nás nový a obohacující.

Daniela DIVÍNOVÁ
Masarykova veřejná knihovna Vsetín

Praktický seminář ROI – šťastné číslo pro knihovnu jsem v MěK Praha absolvovala v listopadu 2015. A to se stejným nadšením, jako jsem dříve naslouchala v Brně iniciační prezentaci na shodné téma... V průběhu celého pražského semináře jsem si, coby ekonomka neustále se pohybující ve světě různých čísel, výpočtů, rozborů a komentářů, říkala: „... vždyť je to tak jasné, logické, vysvětlující, zdůvodňující, v praxi použitelné.“ Za rok 2014 jsem se dopočítala k hodnotě ROI (návrstnosti investic naší knihovny) ve výši 8,0.

Hrdá na výsledné „šťastné číslo“ jsem přemýšlela, kde všude tuto informaci uplatním a použiji. Ihned jsem vysvětlovala princip výpočtu a úžasný výsledek na poradě vedení. Více jsem se započítala při osvětlování podstaty ROI na poradě všech pracovníků knihovny (ale konečný výrok o tom, že za každou vloženou korunu poskytla naše knihovna veřejnosti službu ve výši 8 Kč, a pohled na rozzářené tváře mých kolegů a kolegyně mě zcela uspokojil). Navíc jsem všem ukázala vizuálně povedený certifikát o ověřené hodnotě výpočtu ROI za rok 2014, který jsme obdrželi z MěK Praha.

Na základě získaných znalostí jsem propočítala hodnotu ROI za rok 2015. Výsledek předčil má očekávání. Hodnota ROI za rok 2015 vyšla 7,98 Kč, což mě utvrdilo v přesvědčení, že princip výpočtu je skutečně obecně použitelný pro knihovnickou praxi a že naše knihovna je prostě (téměř) dokonalá. Prezentace výše vyprodukovaného „veřejného blaha“ se stala součástí Výroční zprávy za rok 2015 i součástí Komentáře k uzavřenému

kalendářnímu roku 2015 pro zřizovatele naší knihovny – město Vsetín. Jen doufám, že i pro zřizovatele bude verifikovaná hodnota ROI dalším pozitivně laděným rozhodovacím momentem

v procesu přidělování (progresivně rostoucí) části obecního rozpočtu Masarykově veřejné knihovně Vsetín.

Chcete také znát svoje šťastné číslo?

NOVÉ TERMÍNY seminářů a praktických dílen v roce 2016

Semináře (10:00–16:00):

3. 5. Vědecká knihovna v Olomouci (Bezručova 1180/3, Olomouc, učebna)

14. 10. Městská knihovna v Praze (Mariánské nám. 98/1, Praha, PC učebna)

Praktické dílny (10:00–16:00):

30. 5. Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě (Prokešovo nám. 1802/9, Ostrava, učebna)

31. 5. Vědecká knihovna v Olomouci (Ostružinová 362/3, Olomouc, učebna)

22. 11. Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem (Velká Hradební 45, Ústí nad Labem, přednáškový sálek)

23. 11. Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích (Lidická 1, České Budějovice, počítačová studovna)

Zájemci se mohou hlásit na roi.mlp.cz. Účast je zdarma.

Připravila **VERONIKA CHRUSHOVÁ** veronika.chruscova@mlp.cz

Z OBÁLKY

Bibliobus Oskar

Bibliobus jménem Oskar je malá pojízdná knihovna Městské knihovny v Praze, která od roku 2013 jezdí nejen tam, kde není dostupná žádná z poboček knihovny, ale i na místa, která si vyberou zájemci. Oskar přiváží knihy pro děti i dospělé a jeho osazenstvo připravuje programy na míru pro všechny věkové kategorie. U stolků a na dece před bibliobusem se pak nabízí odpočinek s knihou nebo široká škála aktivit – akční deskové hry a tablety se spoustou aplikací.

Oskar nemá stálý jízdní řád, rozpis jízdy je ale vždy k nalezení na webu knihovny. Jezdí na různé veřejné akce zpravidla spojené s knihami a čtením, s aktivitami pro děti a mládež či s různorodým kulturním děním: PragoFFest, For Kids, Svět knihy, dětské dny, Knihex, Autorské čtení na Náplavce, Letní Letná, Zažít město jinak, Vyšehrátka, Profesia days...

Po domluvě dojíždí do škol, školek, domů dětí a mládeže, domovů pro seniory, na kulturní akce pořádané městskou částí Prahy či prostě kamkoliv, kde je o jeho služby zájem.

Foto archiv knihovny

Nechť listy tohoto katalogu samy ukáží...

200 let knihovnictví v Karlových Varech

V prosinci 2015 oslavila Krajská knihovna Karlovy Vary 10. výročí své činnosti v nové budově ve Dvorech. Původní budova Krajské knihovny Karlovy Vary (a jejích předchůdkyň) v centru Karlových Varů v ulici I. P. Pavlova sloužila čtenářům již od roku 1935 – a do roku 2005. V současné době je zde sídlo Městské knihovny Karlovy Vary.

Protože je zvykem při takových jubileích bilancovat a ohlížet se zpět, rozhodlo se vedení Krajské knihovny Karlovy Vary pohlédnout opravdu hodně zpátky, až k samým počátkům karlovarského knihovnictví, a uspořádat výstavu s názvem **200 let knihovnictví v Karlových Varech**. K takovému ohlédnutí však, jak se ukázalo, nestačily pouze vlastní zdroje, ale bylo nutné oslovit dvě významné karlovarské organizace, které jsou v historii jako doma – **Státní okresní archiv Karlovy Vary** a **Městské muzeum Karlovy Vary** se ukázaly být výtečnými spolupracovníky. Obě organizace pomohly s přípravou výstavy zapůjčením některých dobových dokumentů a historických artefaktů, ale také rozsáhlými znalostmi a odbornou pomocí.

Unikátní historické dokumenty, dopisy, katalogy a artefakty zapůjčil Státní okresní archiv – včetně nepřehledného množství zdigitalizovaných fotografií interiérů karlovarské knihovny, jejich zaměstnanců a uživatelů. Fotografie na-

bídlý tvář karlovarské knihovny od konce druhé světové války do konce 80. let minulého století. Všechny je bylo nutné projít a vybrat ty nejzajímavější – ty však zároveň většinou neobsahovaly informaci, co je na nich zobrazeno. Proto bylo nutné obrátit se na starší kolegyně-pamětnice, aby pomohly. Při příjemném odpoledním posezení u kávy daly naše milé kolegyně dohromady popisky k většině z těchto fotografií. Na výstavě byly nakonec umístěny kopie těch, které nejlépe vystihly podobu a funkci karlovarské knihovny v průběhu času: od 50. let minulého století do současnosti. Uspořádány byly ve dvou tematických okruzích, nazvaných **Budovy** a **Lidé**. První okruh představil interiéry i exteriéry knihovny a druhý knihovníky a jejich práci.

Z depozitářů Státního okresního archivu Karlovy Vary vybral jeho ředitel Mgr. Milan Augustin pro výstavu také **originály unikátních písemností z období 2. poloviny 19. století**, které se vztahovaly k činnosti karlovarské městské knihovny. Návštěvníci tak mohli obdivovat například první knihovní řád, první instrukci k vykonávání funkce knihovníka nebo žádosti radě města o funkci knihovníka a mnoho dalšího.

- 1 – Plaketa Vzorová lidová knihovna (1968)
- 2 – Původní budova knihovny
- 3 – Dětské oddělení – 50. léta
- 4 – Oddělení pro dospělé – 50. léta

1

2

3

4

Foto: Michaela Němcová

200 let knihovnictví v Karlových Varech, centrální hala Dvory, 2. 12.–31. 12. 2015

Dále byly zapůjčeny trojrozměrné objekty jako předmětový listkový katalog z konce 19. století, návštěvní kniha nejstarší městské čítárny či soupisy periodik v ní registrovaných a také několik historických katalogů fondu městské knihovny.

Dr. Stanislav Burachovič z Městského muzea Karlovy Vary vybral pro výstavu **první tištěný katalog veřejné knihovny karlovarských knihkupců a nakladatelů bratří Fraňků**, která fungovala ve druhé polovině minulého století jako alternativa k oficiální městské knihovně. Městská knihovna měla ve svém fondu zejména odbornou balneologickou, vlastivědnou, lékařskou či historickou literaturu a byla určena spíše odborné veřejnosti, kdežto bratři Fraňkové ve své knihovně půjčovali zábavné kratochvilné čtení, kalendáře a romány pro nejširší veřejnost.

Všechno bylo pěkně vybráno, poskládáno, historicky zařazeno do kontextu – a co dál? Čím to oživit a zpestřit? Tentokrát jsme hledali pomoc u kolegů a kolegyně **knihovníků karlovarského regionu**. A ti našli a zapůjčili opravdové skvosty. Například čestnou plaketu *Vzorová lidová knihovna* vážící snad pět kilo, obraz, který zdobil asi každou lidovou knihovnu v 50. letech, razítka a dobové pomůcky z knihařské dílny či oddělení zpracování fondu, nejrůznější typy rozřadovačů a knihovnických nezbytností. Jejich zásluhou si mohli návštěvníci prohlédnout **dokonalou repliku pracoviště knihovnice v 70. letech minulého století**, a to včetně

nezbytného pláště knihovnice a předepsaných pracovních bot. K vidění byly také čtenářské průkazy z různých časových období, katalogizační listky, čtenářské kapsy, denní datové rozřadovače čtenářských kapes a mnoho dalších věcí, bez kterých jsme si knihovnu v době „před počítači“ vůbec nedovedli představit. Za zapůjčení úžasných připomínek historie naší profese patří díky zejména městským knihovnám v Ostrově, Novém Sedle, Kynšperku a Nejdku.

Co říci na závěr? Snad jen ještě vyjádřit milý podiv, jak moc čtenáře a návštěvníky Krajské knihovny Karlovy Vary tato retrospektivní výstava nadchla. Okouzlení stáli před krasopisně vyvedenými soupisy knih Dr. Mannla, obdivně nahlíželi do útrob listkového katalogu či listovali „papírovou wikipedií“, hledali své známé na dobových fotografiích a ukazovali si navzájem, co vše si z knihoven svého dětství pamatují.

Snažili jsme se jim přiblížit naši knihovnu jako úžasné místo s působivou historií, neustále měnící svou tvář a podobu, ale zároveň jako pevný bod v bouřlivých vodách času, kde se mohou zastavit a odpočinout si. Jako místo, kde vždy objeví nové informace, ale také dokonalý řád a harmonii. Je to místo, které máme my knihovníci rádi. A doufáme, že jsme snad návštěvníky výstavy *200 let knihovnictví v Karlových Varech* touto svou láskou také trochu nakazili.

MICHAELA NĚMCOVÁ

✉ sekretariat@knihovnavv.cz

STRÍPKY Z HISTORIE

Dr. Karl Ludwig

Dr. Karl Ludwig, významný karlovarský historik a středoškolský učitel, na malbě Wilhelma Schneidera. Městským knihovníkem se stal v roce 1897. Knihovnu spravoval spolu s městským muzeem a archivem až do své smrti v roce 1931. Katalog knihovního fondu v jeho době obsahoval především díla o Karlových Varech, převážně v němčině, ale i ve francouzštině a angličtině. Jeden z lístků prozrazuje, že se zde nacházely i české knihy.

Dr. Rudolf Mannl

Dr. Rudolf Mannl, karlovarský lékař a radní. Významná osobnost začátků karlovarského knihovnictví. Po svém strýci, křížovníckém knězi A. L. Stöhrovi, převzal a významně rozšířil městskou knihovnu: z několika původních svazků na reprezentativní sbírku monografií. Vytvořil také první instrukci k práci knihovníka a pravidla fungování knihovny. Byl autorem prvního katalogu karlovarské městské knihovny.

Ex libris Karlovarské městské knihovny

Původní ex libris pro Karlovarskou městskou knihovnu, zde se jedná o oddělení knih darovaných knihovně lázeňským lékařem Hochbergerem.

První katalog karlovarské městské knihovny (1857)

Rudolf Mannl vytvořil první katalog karlovarské městské knihovny v letech 1850–1857. Katalog je označen původním razítkem knihovny a vlastnoruční Mannlovou poznámkou: „Vlastnictví Karlovarské městské knihovny. Založeno, počato a zapsáno Dr. Mannlem.“

Ke katalogu napsal Rudolf Mannl i úvod, v němž popisuje nelehké začátky knihovny, na závěr však hrdě oznamuje: „Poté, kdy jsem prosadil získání elegantní skříně na knihy a navrhl Stanovy pro organizovanou městskou knihovnu, dostalo se mi té cti, že jsem byl občanským výborem jmenován knihovníkem. Necht' listy tohoto katalogu samy ukáží, co jsem jako knihovník vykonal! Činil jsem tak s radostí a láskou a nepřejí si proto nic jiného než ... **NAPODOBENÍ!!!** Karlovy Vary, listopad 1857. Dr. Rudolf Mannl, městský radní a knihovník.“

Nejstarší veřejná knihovna bratří Fraňků

Nejstarší tištěný katalog veřejné knihovny, kterou provozovali pro širokou karlovarskou veřejnost bratři Fraňkové – zdejší knihtiskaři, vydavatelé a knihkupci, vyšel 30. 5. 1845. Cena jednoho výtisku byla 16 krejcarů. Pro představu: okolo roku 1850 byl roční plat vyššího úředníka 500–700 zlatých, učitele 130 a roční mzda dělníka 100–200 zlatých. Jeden zlatý = 60 krejcarů.

Historické fotografie:
archiv Krajské knihovny
Karlovy Vary a Státního okresního archivu Karlovy Vary

- 1 – Půjčovna – 70. léta
- 2 – Čítárna – 50. léta
- 3 – Letní čítárna na kolonádě
- 4 – Čítárna – 80. léta

Městská čítárna

Městská čítárna byla zřízena pro pohodlí a lepší informovanost lázeňských hostů již v roce 1830, původní sídlo měla v tzv. Mlýnských lázních, z nichž byla na konci 60. let 19. století přestěhována do Lázní III. V čítárně bývaly k dispozici desítky novinových titulů z Evropy i zámoří, především německých, francouzských, anglických, maďarských, ruských a dalších. Můžeme zde najít i list se zápisem Františka Palackého, nestora české historiografie, který čítárnu navštívil 14. června 1849 a za týdenní předplatné vydal 40 krejcarů.

Kniha přání a stížností městské čítárny z let 1868–1875

Návštěvníci do ní zapisovali především své názory a doporučení, které noviny a časopisy odebírat. Jejich doporučení se na konci lázeňské sezóny vyhodnotila a bylo rozhodnuto, zda budou konkrétní tituly objednány. Občas se v knize objevují stížnosti na zápach ze záchodů, nepohodlné sedačky nebo nedostatečné větrání.

Z archivních materiálů víme, že například v únoru 1872 si zde zájemci mohli vybrat kromě německých titulů též periodika polská a maďarská, češtinu zastupovaly *Národní listy* (dohromady 27 titulů). Další periodika byla z proveniencí Velké Británie, Francie, Ruska, USA, Rumunska nebo Holandska (celkem 87 titulů). Městská čítárna tudíž v roce 1872 nabízela celkem 114 domácích i zahraničních novin a časopisů.

Prestižní povolání knihovnické

Poděkování Antona L. Freye za jmenování městským knihovníkem (19. dubna 1876)

„Niže podepsaný byl... vyrozuměn o svém jmenování městským knihovníkem... a cítí se povinen vyslovit městské radě a městskému kolegiu nejvřelejší dík zároveň s prosbou, aby byl určen den, kdy bude moci knihovnu převzít. Karlovy Vary, 19. dubna 1876, Anton L. Frey.“

První stanovy (knihovní řád) karlovarské městské knihovny, autor Rudolf Mannl (1857)

- ... Karlovarská městská knihovna, která vznikla převážně z darovaných knih a spisů, je nezcizitelným a neprodejným majetkem městské obce, kterým může disponovat pouze městská obec.
- ... Všechny knihy, spisy, obrazy, plány atd. atd. jsou zaneseny do inventáře obce, opatřeny razítkem města a zapsány do zvláštního katalogu.
- ... Knihovna podléhá přímému dohledu obecního představenstva. Jeho člen je pověřen zvláštním dohledem. Za tímto účelem uchovává klíč od knihovní skříně a jeden exemplář knižního katalogu.
- ... Knihovník ručí za udržování knihovny, která se každoročně podrobí revizi ze strany obecního představenstva.
- ... Druhý klíč od knihovní skříně uchovává úřadující starosta města za účelem kontroly.
- ... Knihovna musí být kvůli zajištění před požárem uložena v ohnivzdorné místnosti městského archivu a tam také zůstat.
- ... Nikomu není dovoleno, aby si knihy, spisy atd. bral z knihovny domů. Pouze ve výjimečných případech a s povolením obecního představenstva lze knihu na dobu omezenou zapůjčit dobře známé domácí osobě, avšak pouze proti potvrzení, které musí knihovník pečlivě uchovávat.
- ... Oproti tomu je každému povoleno osobně nahlédnout do knih atd. na radnici a využívat je, přičemž zápůjčka i navrácení knihy se pokaždé děje prostřednictvím knihovníka.
- ... Knihovník má si klásti čestný úkol, aby knihovnu podle možností a bez velkých nákladů dále rozmnožoval.
- ... Výtisk Seznamu lázeňských hostů, jenž je obci zasílán ze strany nakladatelů zdarma, necht' je na konci každé lázeňské sezóny dobře svázán a zařazen do sbírky.
- ... Jestliže je současná knihovna složena především z balneologických a lékařských děl a spisů, které jsou důležité především pro lékaře, tak by se o ni měl postupem času probouzet zájem všeobecný, a to díky darům a dalším přírůstkům. Tím by byl položen základ k vlastní městské knihovně, která by sloužila širokému vzdělanému publiku a byla by vybavena na způsob veřejných knihoven.

Zdroj: vybráno z dobových dokumentů zapůjčených Státním okresním archivem v Karlových Varech. Autorem překladů z německého jazyka je Mgr. Milan Augustin.

Kulturní a vzdělávací akce v knihovnách

Rádi bychom vám představili novou rubriku zaměřenou na statistiku činností a výkonů především veřejných knihoven, se kterou se budete setkávat ve Čtenáři pravidelně jednou za dva měsíce. Jednotlivé příspěvky budou tematicky zacílené vždy na konkrétní údaj zjišťovaný ve statistickém výkaze. Cílem je přiblížit knihovnám jeho správné vykazování a vyjasnit případné problémy, které mohou při evidenci nastat. Neméně důležitým cílem je ukázat, jak si stojí knihovny na celorepublikové úrovni, v jakých objemech se celková čísla pohybují a zda mají v časovém horizontu klesající či stoupající tendenci. V tomto úvodním příspěvku se podíváme podrobněji na statistické výkaznictví veřejných knihoven a budeme se věnovat tématu *Kulturní a vzdělávací akce v knihovnách*.

Veřejné knihovny v ČR jako předmět statistického zjišťování

Síť veřejných knihoven v České republice je stále velmi rozsáhlá. V roce 2014 dosáhl celkový počet veřejných knihoven čísla 5360. Veřejné knihovny jsou povinny vykazovat statistiky na základě zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě a navazující vyhlášky *Program statistických zjišťování na rok ...*, kterou každoročně vydává Český statistický úřad. Orgánem provádějícím statistické zjišťování je pro oblast kultury, tedy i veřejných knihoven, Národní informační a poradenské středisko pro kulturu (dále jen NIPOS), které tak činí z pověření Ministerstva kultury ČR. Z uvedených právních předpisů vyplývá pro veřejné knihovny povinnost vyplnit a v předepsaném termínu odevzdat do NIPOS statistický roční výkaz o knihovně „Kult (MK) 12-01“. Pokyny pro vyplňování jednotlivých ukazatelů deníku a ročního výkazu „Kult (MK) 12-01“ a závazné definice, které vycházejí z normy *Mezinárodní knihovnická statistika ISO 2789*, jsou zveřejněny v tzv. Deníku knihovny. Ten slouží k průběžnému vedení evidence o činnosti knihovny. Všechny formuláře, deník i statistické ročenky jsou k dispozici na webu NIPOS (<http://www.nipos-mk.cz/>).

Každoroční sběr statistických dat za veřejné knihovny ČR probíhá v rámci výkonu regionálních funkcí knihoven. Krajské a pověřené knihovny po-

skytují metodickou pomoc při vyplňování výkazu svým obsluhovaným knihovnám a následně všechny roční statistické výkazy zasílají elektronickou cestou do NIPOS. Informace o problematice statistického vykazování jsou také k dispozici na webových stránkách Knihovnického institutu Národní knihovny ČR v sekci *statistika*.¹

Uplatňováním jednotné metodiky by měla být zaručena kvalita a porovnatelnost dat za různá časová období nebo i mezi jednotlivými knihovnami. Přes všechnu metodickou péči a snahu o jednotné vykazování je však potřeba konstatovat, že tomu vždy tak není. Obzvláště v případě menších knihoven, ale nejen jich, se často můžeme setkat s nepřesně vyplněnými statistickými výkazy, ve kterých se každoročně opakují stejné chyby.

Kromě ukazatelů uvedených v Deníku nebo ročním výkazu sledují knihovny i další údaje, které vyplývají z jiných předpisů (např. počty zhotovených tištěných kopií za úhradu), nebo údaje, které si stanoví knihovna na základě svých specifických potřeb.

Význam a využití statistických dat

Statistická data mají v životě knihoven velký význam. Jsou využitelná jak pro vnitřní řízení knihoven, tak i v širších souvislostech. Poskytují knihovnám i jejich zřizovatelům důležitou zpětnou vazbu a informace, například

- o činnosti knihovny a jejích službách,
- o využití vkládaných finančních prostředků,
- o pořádání vzdělávacích a kulturních akcí,
- dále jsou podkladem pro další finanční a strategické plánování,
- slouží při rozhodování o dalším rozvoji knihovny, jejích služeb, nákupu informačních zdrojů,
- jsou podkladem pro různé analýzy, východiskem pro koncepční a projektové práce,
- jsou důležité pro tvorbu legislativních a metodických materiálů,
- v projektu benchmarking knihoven
- a jsou zdrojem pro národní a mezinárodní statistiky.

Aby bylo možné statistická data využít, musíme se naučit je dobře interpretovat. Jedním z možných přístupů je jejich využití v projektu Benchmarking knihoven². Ze statistických údajů jednotlivých knihoven se kalkulují hodnoty tzv. indikátorů, na jejichž základě knihovna může porovnat své výsledky s ostatními knihovnami. V případě benchmarkingu je klíčové, aby statistické údaje byly přesné a odpovídaly skutečnosti. V opačném případě mohou porovnávání významně zkrlesovat.

KULTURNÍ A VZDĚLÁVACÍ AKCE PRO VEŘEJNOST

Kromě půjčování knih a dalších dokumentů jsou akce knihovny pro veřejnost další možností, jak přilákat místní obyvatele k návštěvě knihovny. Mohou pomoci knihovnám budovat jejich komunitní ráz a vymezit knihovnu jako jednu z kulturních institucí v městě či obci. Není pochyb o tom, že knihovny pořádají velké množství nejrůznějších akcí (viz závěrečné grafy).

Jak tedy správně vykazovat uskutečněné akce a pořady knihovny a také jejich návštěvníky?

Od tohoto roku (2016) budou uplatněny některé změny v jejich vykazování, na kterých se dohodli krajští metodici při jednání sekce SDRUK pro regionální funkce v loňském roce. Nadále zůstane vykazování kulturních a vzdělávacích akcí oddělené. Jejich rozlišení bývá někdy velmi obtížné a je potřeba každou konkrétní akci zodpovědně

klasifikovat. Přičemž platí, že kulturní akce nemá nižší hodnotu než vzdělávací akce nebo naopak. Většina příkladů akcí je uvedena v definicích.

→ Definice kulturní akce:

Knihovnou pořádané akce pro uživatele a veřejnost, jejichž přínosem je kultivace osobnosti, poskytnutí zábavy a estetický zážitek. Od účastníků se zpravidla nevyžaduje aktivní spoluúčast, např. besedy, výstavy, literární pásma, pořady, hudební pořady, koncerty, kvízy, exkurze, divadlo jednoho herce, literární čtení, besedy s převažující kulturní složkou, Muzejní noc, besedy s dětmi (pohádky, říkadla...), autorská čtení, pasování prvňáčků, Knižka pro prvňáčka, Noc s Andersemem, Lovci perel, soutěže, hraní stolních her, výtvarné, tvůrčí dílny, vyhodnocení soutěží, filmové projekce, divadelní představení, křty knih, recitační pásma, vernisáž výstavy. Nezahrnují se nástěnky a drobné výstavy (např. novinek).

→ Definice vzdělávací akce:

Knihovnou pořádané akce pro uživatele a veřejnost, jejichž přínosem je rozvoj vědomostí a znalostí, poskytují nové informace a poznatky. Od účastníků se vyžaduje aktivní spoluúčast.

Například školení, kurzy, konference, přednášky, výstavy s informacemi (o autorovi, místě, historii...), exkurze, knihovnické, informační lekce, speciální akce (např. k výročí knihovny / kombinované prohlídky...), diskuze, workshopy, univerzity volného času, akce konané ve spolupráci se školou jako součást výuky (čtenářská, informační a digitální gramotnost), komentované hudební a filmové pořady.

Největší změnou tak bude **evidence tzv. cyklických akcí**, jako je např. rekvalifikační kurz, školení počítačové/informační gramotnosti, jazykových kurzů apod. Dříve se cyklický kurz považoval za jednu akci bez ohledu na to, kolik měl lekcí. Vzhledem k tomu, že zajištění jednotlivých lekcí cyklu klade na knihovnu stejné nároky jako na zajištění jednotlivých akcí (blokace učebny, energie, příprava výpočetní a prezentační techniky, využití zaměstnanců apod.), byl k diskusi předložen návrh změny v jejich evidenci. Podle nové metodiky se tedy budou počítat všechny dílčí akce a stejná logika zůstane zachována také v případě vykazování návštěvníků těchto

1 Dostupné na http://ipk.nkp.cz/statistika-pruzkumy-dokumenty/statistiky/stat_faq.htm

2 Informace o projektu na stránkách KI NK ČR: <http://ipk.nkp.cz/odborne-cinnosti/mereni-vykonu-a-kvality-v-knihovnach-1/Benchmarking.htm>

cyklů. Akce vykázané novým způsobem se poprvé projeví ve statistickém výkaze knihovny za rok 2016.

→ Evidence počtu vzdělávacích akcí

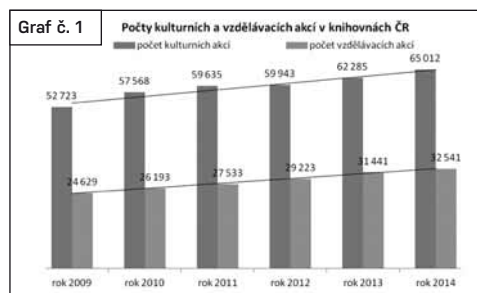
Pořádá-li knihovna stejnou akci opakovaně v daném dni, pak uvede počet těchto opakování. Opakuje-li knihovna jednorázovou akci v jiný den, pak ji eviduje znovu. Pořádá-li knihovna vzdělávací cyklus, nevykazuje ho jako celek, ale vykazuje všechny lekce daného cyklu (např. pokud má cyklus 15 lekcí, vykáže knihovna 15 akcí).

→ Evidence počtu návštěvníků

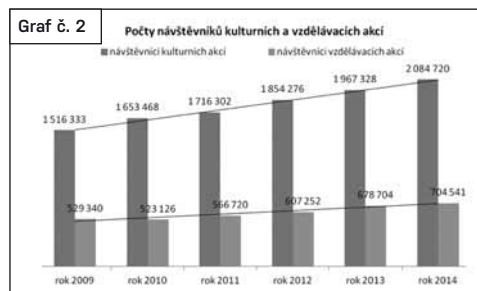
Počet návštěvníků vykazované akce (akcí) v daný den. V případě opakování akce v daném dni se počty návštěvníků sčítají. Počet účastníků cyklické vzdělávací akce se vykazuje u každé dílčí akce a počty se sčítají.

Kulturní a vzdělávací akce knihoven v číslech

Veřejné knihovny po celé České republice pořádají ročně neuvěřitelné množství nejrůznějších pořadů, besed, seminářů, kurzů a dalších akcí pro veřejnost. Pozitivním trendem je, že od roku 2009 vykazují veřejné knihovny ČR každoročně se zvyšující počty jak kulturních, tak vzdělávacích akcí.

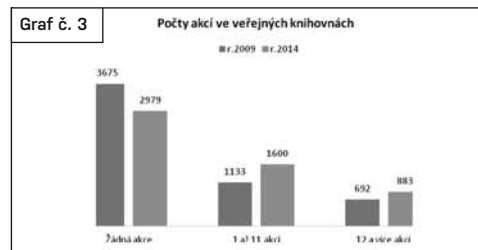
Od roku 2009 se statisticky vykazují také počty návštěvníků kulturních a vzdělávacích akcí. Je potěšující sledovat také v tomto případě rostoucí trend. Od roku 2009 do roku 2014 stoupl počet návštěvníků kulturních akcí o téměř 0,5

milionu a v případě vzdělávacích akcí se počet zvýšil o téměř 200 000 návštěvníků, viz graf č. 2.

V rámci vzdělávacích akcí se také samostatně vykazují vzdělávací kurzy v oblasti ICT (informačních a komunikačních technologií). Počty kurzů ICT, které se uskutečnily ve veřejných knihovnách v ČR, mají klesající tendenci. V roce 2009 bylo evidováno 3189 akcí, v roce 2014 jejich počet poklesl na 2653, přičemž počty klesají každoročně.

Dlouhodobou prioritou českých veřejných knihoven je jejich proměna na informační, kulturní, vzdělávací a komunitní centra obcí. Výrazem tohoto trendu může být právě počet kulturních a vzdělávacích akcí pořádaných knihovnou. V roce 2009 vykazovalo 692 knihoven, že v průběhu roku uskutečnily 12 a více akcí, tj. minimálně jednu měsíčně. Dalších 1133 knihoven vykazovalo za rok 1 až 11 pořádaných akcí. Vedle toho ale bylo celkem 3675 knihoven (66 % z celkového množství), které za celý rok neuspořádaly ani jedinou akci. Pokud srovnáme tato data s údaji za rok 2014, můžeme zaregistrovat určitý pokrok. V roce 2014 uspořádalo 12 a více akcí již 883 knihoven, počet knihoven s 1 až 11 akcemi se zvýšil na 1600 a naopak poklesl počet knihoven, které neuspořádaly ani jednu akci na 2979 (55 % z celkového množství). Můžeme tedy i v této oblasti zaznamenat pozitivní trend, ale na druhé straně platí, že proměna knihoven je hodně pomalá, protože se jedná o velmi složitý proces.

Na závěr jen doufáme, že knihovny budou nadále přinejmenším stejně úspěšné při pořádání kulturních a vzdělávacích akcí pro své uživatele jako dosud. A také, že budou zohledňovat nová pravidla pro jejich vykazování ve statistickém výkaze. Pokud chceme sledovat trendy v oblasti knihoven a mít připravené podklady pro případné diskuse o využitelnosti knihoven, je potřeba argumentovat se správnými údaji.

DANA SMETANOVÁ ✉ Dana.Smetanova@nkp.cz
VLADANA PILLEROVÁ ✉ Vladana.Pillerova@nkp.cz

Akvizice v uplynulém roce Jubilejní 25. celostátní akviziční seminář

Již čtvrt století se každoročně setkávají akviziční pracovníci knihoven na svém semináři, jenž bývá významným zdrojem informací o současném dění a nových trendech v oblasti doplňování knihovních fondů. Nejinak tomu bylo i v uplynulém roce. Hlavním garantem programu semináře je Ing. Aleš Brožek, ředitel Severočeské vědecké knihovny a předseda Sekce pro akvizici SDRUK. Díky jemu a Ing. Jitce Hladíkové, ředitelce hostitelské Krajské knihovny Vysočiny, se akvizitěři tentokrát sešli 8. října 2015 v krásné historické budově bývalého augustiniánského kláštera v Havlíčkově Brodě. Plný sál s více než 80 účastníky byl dozajista příznakem toho, že přítomní knihovníci rádi využívají toto profesní setkávání, ale také příslibem toho, že následující den se v hojném počtu chystají na nadcházející 25. podzimní knižní veletrh, který je příležitostí nejen pro přímý nákup knih, ale i pro navazování kontaktů s nakladateli.

Při této události se scházejí akvizitěři různých typů knihoven – nejen veřejných obecních, městských či krajských, ale také vysokoškolských, specializovaných a muzejních. Tématem bývá akvizice všech typů dokumentů včetně periodik a v současnosti je aktuálně pravidelně zařazováno také téma elektronických knih. Jako první vystoupil Ing. Brožek se svým ohlednutím za uplynulými ročníky semináře. Svůj příspěvek doplnil fotografiemi a milým komentářem, nabitým vzpomínkami od roku 1991 až dodnes.

Jedním z nejzajímavějších hostů jubilejního ročníku byla bezesporu paní ředitelka Krajské knihovny Karola Kmeřka v Nitře Mgr. Monika Lobodášová. Se svým týmem si připravila **prezentaci o nitranské knihovně**. Akviziční procesy v této krajské knihovně se trochu liší od postupů v Čechách. Hlavní rozdíl spočívá v povinnosti provádět na Slovensku platby za objednané knihy pouze přes státní pokladnu. Odlišně se také u našich sousedů vyvíjel zákon o povinném výtisku. Zahraněční příspěvek vyvolal první smršť dotazů, které přednášející zodpovídala spolu s vedoucí akvizičního oddělení Bc. Máriou Korčokovou.

Veletrhy jsou pro akvizitěry významným zdrojem získávání dokumentů. Velmi inspirativní byla

Foto Věra Pojmanová

přednáška právě o **knižních veletrzích** Mgr. Vlasty Havrdové ze Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové. Tematicky na ni navázala Mgr. Renáta Tetřevová z Východočeského muzea v Pardubicích, jejíž příspěvek byl lákavou pozvánkou na *Zámek plný knih*, speciální knižní veletrh publikací s uměleckou, historickou, archeologickou a vlastivědnou tematikou, který se v roce 2015 konal v rytířských sálech pardubického zámku již popáté.

Se **zkušenostmi s akvizicí elektronických knih** se přišla podělit Marcela Hladíková z Vědecké knihovny UJEP. V této univerzitní knihovně zviděla nabídka e-shopu (projektu *Flexibooks* společnosti Fraus Media, s. r. o. Dle poptávky studentů tak byl doplněn fond českými odbornými e-publikacemi. Jinou formu akvizice e-knih představila Mgr. Daniela Nová z Ústřední knihovny ČVUT. Právě ČVUT umožnila svým uživatelům jako první v ČR využívat elektronickou knihovnu Ebook Library (EBL), která zpřístupňuje obrovské množství e-knih pomocí tzv. krátkodobých výpůjček – Short Term Loans (STL). Za touto službou, jež je určena k akvizici jednotlivých e-knih, stojí vydavatelská skupina ProQuest.

Rok 2015 byl ve znamení **přechodu na nová katalogizační pravidla RDA**. Akvizitěři, kteří vytváří prvotní akviziční záznam o dokumentu, se též musí těmito katalogizačními pravidly řídit. Jaký vliv měla pravidla RDA na linku zpracování ve Vědecké knihovně v Olomouci – knihovně s celostátním povinným výtiskem, nám řekla PhDr. Libuše Macháčová. Pečlivou přípravou a jednoduchou reorganizací se ve VKOL vypořádali s nárůstem práce spojeným s přechodem na RDA. Ve výsledku prvotní akviziční záznam (vytvoření záznamu o jednotce) a jmenovou katalogizaci provádí stejný pracovník.

Jak se budí knihovny: O spolupráci ze všech stran

Knihovnik je základ knihovny – on určuje složení fondu, vzhled a aktivity knihovny. Ale nejsme superhrdinové, kteří zvládnou všechno sami. K tomu, abychom posouvali naši knihovnu dále, potřebujeme občas pomoc.

Naším spojencem jsou v první řadě metodici, což jsou takové „mámy kvočny, které celoročně pečují o svoje kuřátka, aby co nejlépe prospívala“. Já osobně mám s metodiky ze Středočeské vědecké knihovny v Kladně ty nejlepší vztahy. Přijde mi naprosto přirozené, že jsou tady a mohu jim kdykoliv zavolat a poradit se. A příznám se, že vlastně ani po hodinové konzultaci s nimi nevím, co jiného napsat, než že tu jsou – a my toho využijeme!

Když jsem přebírala knihovnu, pečovala o mě jedna paní kolegyně, radila mi s tříděním fondu i při automatizování knihovny. V současné době po ní štafetu úspěšně převzala další kolegyně, která se (spolu s ostatními kolegy) stará a bojuje téměř o 200 knihoven. Pokud vám slovo „bojuje“ přijde silné, já si za ním sto procentně stojím. Bojuje za nás a s námi za lepší zítřky, protože lépe může být vždy. Někdy je to boj i s námi... Je potřeba si uvědomit, že metodik viděl víc knihoven a knihovníků, než kdekdo z nás zvládne za celou svoji kariéru. Naše problémy jsou v podstatě stejné, jen jsou zasazeny do různých prostředí.

Metodik není všemocný: naši práci za nás neudělá, navede nás ale správným směrem. Knihovnictví je pochod na dlouhou trať, podaří se vytřídit knihovnu a myslíte si, že máte na čas vystaráno, ale není to tak. Je potřeba se o všechno dále starat, probírat knihy, opečovávat nové regály a zařízení, ale také čtenáře. Proto metodik – ukáže nebo poradí, jak na to, jak neusnout na vavřínech. Metodik může také pomoci upozornit zástupce obce na stav knihovny a může navrhnout případné nápravy. Zkušenosti našich metodiků jsou takové, že pokud má knihovna nějaké problémy a podaří se zástupce obce k nim do-

stat, je napůl vyhráno. Netvrdím, že v pondělí ukážete panu starostovi knihovnu s popraskanými stropy, a v pátek se stěhujete do nových prostorů, ale každý pokrok je zlepšení současného stavu. Najednou se o problému ví a začne se řešit.

Mohu mluvit i z druhé strany – jako zastupitel obce. Vedení jakékoli obce má zájem na tom, aby její spolky fungovaly. V době, kdy je ke všem službám v městech blíže, je potřeba podporovat a spojovat právě obecní spolky. Především v malých obcích se jedná o trojici: hasiči – fotbalisti – knihovna. Pokud se ošíváte při slově „spolek“, také za ním si stojím. V dnešní době je to mnohdy již pouze knihovna, která v obci zastupuje kulturu. O důležitosti knihovny svědčí i to, že hodnotící komise *Vesnice roku* chce vidět právě knihovnu. Mně osobně jako zastupiteli by bylo trapné v tu chvíli říct *nevím, kde knihovna je, nebo nemůžu vám ji ukázat, protože nemám klíče, je v dezolátním stavu* apod.

Zastupitelé v malých obcích jsou provázáni se životem v obci a svými spoluobčany. Ale nemožno vědět všechno. Říkáte, že u vás ani jednou nebyli? A pozvali jste je? Noví zastupitelé toho mají nad hlavu, orientují se v úředních aktech a ke spolkům se mnohdy dostanou až při sestavování prvního rozpočtu. Samozřejmě existují i výjimky, kdy sami zastupitelé přijdou a chtějí věci měnit. Tady je potřeba chytit příležitost za pačesy.

Je příjemné, pokud má kultura (nebo třeba sport) svého zastupitele, který za ni kope. Není pak nutné sedět na každé schůzi zastupitelstva, ale třeba se sejít jen jednou za čtvrt roku a následně reportovat e-mailem. Zastupitel si pak svoje ovečky hlídá a sám se i ptá. Ne vždy je osobní zastoupení ovšem možné. Je proto potřeba, aby o nás zastupitelé věděli. To oni nám schvalují rozpočet na nákup knih, na nové regály a akce. Pokud se u nich objevíme pouze, když se

Dalším významným hostem semináře byl PhDr. Hanuš Hemola z Národní knihovny České republiky, který si ve své prezentaci pro přítomné knihovníky akvizitery připravil bližší informace o jejich povolání, jeho zařazení a specifikaci v národních soustavách povolání a kvalifikací. **Typové pozice akvizitérů** jsou definovány v Národní soustavě povolání (NSP). Je to otevřená a všem dostupná databáze povolání a typových pozic, monitorující požadavky trhu práce. Ten je zastoupen zaměstnavateli sdruženými v sektorových radách. Společně s Národní soustavou kvalifikací (NSK) přináší důležité informace o kvalifikačních požadavcích, které se následně promítnou do všech úrovní vzdělávání.

K získávání dokumentů akvizitery využívají **retrospektivní doplňování z nabídkových seznamů** vyřazených dokumentů, které knihovny zveřejňují v elektronické konferenci Akvizice. Ing. Hana Mikulíková z Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně se zamyslela nad úrovní zveřejňovaných seznamů z hlediska dostatečnosti informací a vyzvala knihovny k zavedení jisté standardizace nabídkových seznamů. K tématu doplňování fondu ze seznamů vyřazených knih si připravil prezentaci také PhDr. Ivo Brožek, ředitel Vědecké knihovny UJEP. PhDr. Brožek se zabýval zajímavými statistickými čísly z elektronické konference Akvizice. V příspěvku nechyběly tipy na osvědčené zdroje z praxe knihovny a příklady zajímavých přírůstků získaných z nabídkových seznamů vyřazených dokumentů.

Je zvykem, že na semináři zazní i příspěvek některého ze zástupců **dodavatelů knih či nakladatelů**. Pozvání tentokrát přijal pan Tomáš Loukota, DiS., z knižního velkoobchodu OPA, který připomněl, že jeho firma, zajišťující distribuci knih se zaměřením na služby knihovnám všech druhů, je stabilním pilířem spolupráce s knihovnami již od roku 1990. Dnes OPA nabízí spolupráci za podmínek výhodného rabatu, širokého sortimentu nakladatelství a zakládá si především na osobním přístupu k zákazníkům.

Příjemnou a nečekanou tečkou na závěr semináře byla návštěva představitelů Literárních novin, kteří přijeli mezi knihovníky akvizitery propagovat své noviny. Jeden čerstvý výtisk „Literárek“ obdržel každý ze zúčastněných.

Tato má sonda do jednotlivých témat 25. akvizičního semináře je připomenutím toho, že akvizitery v minulém roce nezaháleli. Pro ty, kteří si o akvizičním semináři chtějí přečíst podrobnější

informace, je na stránkách Sdružení knihoven České republiky v Sekci pro akvizici k dispozici podrobný zápis a zároveň jednotlivé prezentace všech přednášejících: <http://sdruk.mlp.cz/sdruk/odborne-sekce/sekce-pro-akvizici/clanek/25-akvizicni-seminar/>.

Na tomto webu je možné se seznámit i se všemi ostatními ročníky akvizičních setkání. Tyto starší zápisy a jednotlivé prezentace jsou vzácným zdrojem informací, podle mých zkušeností je lze využít při současné akviziční práci. Pracuji jako vedoucí oddělení doplňování a zpracování fondu v Severočeské vědecké knihovně a vedle dohledu nad katalogizací je akvizice knižních dokumentů mou hlavní a oblíbenou činností. Oblast získávání a nákupu knihovních dokumentů je, stejně jako všechny oblasti knihovnictví, živou a pohyblivou složkou měnícího se informačního prostředí knihoven. I akvizitery musí aktuálně reagovat na změny požadavků a potřeb uživatele. Je dobře, že se akvizitery pravidelně scházejí a radí. Pro mne osobně byla přínosná většina prezentací. Nejvíce mne zaujal zahraniční příspěvek z Krajské knihovny Karola Kmetka a rovněž téma typových pozic akvizitérů v národních soustavách povolání a kvalifikací. Také jsme se v knihovně inspirovali a s celým akvizičním týmem se poprvé vydali na komorní knižní veletrh *Zámek plný knih*. Vstupné je zdarma a v hezkém historickém prostředí je k sehnání spousta v běžných distribucích nedostupných publikací. Příjemná pro mne byla i účast pana Loukoty, s jehož firmou ráda spolupracuji a oceňuji milá osobní jednání při nákupu knih. Posledním malým podnětem ze semináře bylo vystoupení představitelů Literárních novin. Literární noviny samozřejmě nechybí v oddělení periodik SVKUL a mohu si je kdykoliv půjčit, přesto jsem si na jejich podporu pořídila pro sebe k Vánočům předplatně.

Na podzim nás, opět v Havlíčkově Brodě, čeká další, šestadvacátý ročník semináře. Těším se na nová témata, na své kolegy akvizitery, na živé debaty v kuloárech. Do budoucna mne nejvíce zajímá vývoj e-publikací v ČR a upevnění jejich povinného výtisku v zákoně. V roce 2015 skončil projekt NAKI, díky němuž byl vytvořen jistý základ (spuštění pilotního provozu systému e-deposit), a bude se na něj navazovat. V současnosti se čeká na schválení novelizace stávajících zákonů od doc. Polčáka, jež by měla nabýt účinnosti 1. ledna 2017.

DENISA SZAFFNEROVÁ ✉ szaffnerova@svkul.cz

schvaluje rozpočet, a zbytek roku o nás není vidu ani slechu, nemůžeme se divit, že nedostaneme nic (a hasiči dostanou na karneval pro děti fůru peněz).

Ale pozor – ostatní spolky nejsou naši nepřátelé, kteří nám odkrajují peníze pro knihovnu. Je potřeba se přestat separovat a začít dělat akce společně. Umíme podávat granty, proč nepomocť hasičům s těmi jejich? Oni nám pak mohou do knihovny přijít popovprávět, co se děje při zásahu. Fotbalisti mají na hřišti přes léto prázdnou? Proč

tam neuspořádat třeba promítání letního kina? Na vesnici si lidé vidí tzv. do talíře. Občas někdo s někým nemluví. Ale proč nepožádat Pepu od vedle, aby nám s něčím nepomohl? Jenom kvůli tomu, že nám jeho syn pomaloval plot? Neděláme to přece pro sebe, ale pro naše uživatele. Je potřeba to překousnout. A možná budeme mile překvapeni, že ten nový starosta, který se pořád jen mračí, nemá žádný problém nám pomoci se sepsáním žádostí o dotace, a pokud to nevyjde, zkusí peníze sehnat jinde...

JEDENÁCTERO POHÁDEK O PUBLIC RELATIONS

Pohádka třetí: Vím, s kým chci mluvit a co mu říct. Teď už jen: jak?

Nemůžeme si povídat s každým, a proto jsme si definovali důležité cílové skupiny. Následně jsme se vybranou cílovou skupinu snažili dostatečně poznat – tak abychom s ní uměli mluvit o tom, co ji zajímá. Co zajímá nás a co jí chceme říct, víme také. Hledáme tedy kanály („médiá“), kterými s lidmi z cílové skupiny budeme mluvit.

Maminku na mateřské a její potřeby rozvíjet se v průběhu „dovolené“ s dětmi můžeme použít jako model: Kde maminky najdeme? Kde přirozeně jsou, jaké čtou noviny, co poslouchají, kde nakupují? Kde se vyskytují „naše“ maminky, které na sobě chtějí v průběhu mateřské pracovat?

Vezmeme velký arch papíru a sepisujeme nápady. Když nevíme, zeptáme se nějaké konkrétní maminky. Koukáte na televizi? Posloucháte rádio? Chodíte na Facebook? Které skupiny, stránky tam sledujete? Kam chodíte s dětmi?

A máme tu:

- supermarkety v našem městě,
- obchody s mateřskou a dětskou módou,
- poliklinika,
- školky a školy,
- zoo,
- hřiště,
- restaurace a kavárny s dětskými koutky,
- dámské/maminkovské časopisy,

- muzea,
- sportoviště,
- divadlo, kino...

To všechno jsou kanály, kterými si můžeme s maminkami povídat. A našli bychom jich ještě víc, třeba mezi klasickými médii:

- hudební regionální rádia,
- maminkovské podcasty na internetu,
- podcasty o seberozvoji,
- Sama doma v ČT,
- dětské pořady ČT,
- dámské přílohy novin *Ona dnes*...

Určitě má smysl zvážit internetové zdroje, často se mohou vztahovat ke konkrétnímu regionu – a to má pro naše místní akce obzvláště smysl:

- facebookové stránky,
- facebookové skupiny,
- dále blogy matek, alternativních matek, pracujících matek, opuštěných matek,
- vzdělávací pořady na youtube, podcasty,
- výuka angličtiny.

PR musí být efektivní. Bylo by hezké dostat naše sdělení do všech těchto kanálů, ale není to potřeba. Naše konferenční místnost má určitou kapacitu, náš konzultant životopisů také, takže chceme-li přivést do knihovny 30 lidí, stačí oslo-

vit dejme tomu několik set lidí z cílové skupiny. Vyberme tedy nejrelevantnější média a kontakty:

- regionální maminkovské skupiny a stránky na FB (relativně snadné),
- událost na FB (snadné),
- žádost o pozvánku v rádiu (náročnější),
- několik minut rozhovoru pro krajský rozhlas (náročnější),
- text pro místní deník a radniční noviny po předchozí domluvě (náročnější),
- reportáž z akce pro místní nebo regionální periodikum (náročné),
- plakáty na vybraná místa ve městě (nákladný tisk, jinak po domluvě a na základě reciprocity),
- letáky (relativně nákladné na výrobu, jinak po domluvě a na základě reciproční nabídky zdarma).

V tuhle chvíli tedy máme základ plánu. Aby to byl plán jakseptatří, potřebujeme ještě jednotlivé položky rozpracovat do úkolů, kterým přidělíme „majitele“ a „due date“.

REGIONÁLNÍ MAMINKOVSKÉ SKUPINY A STRÁNKY

Public relations jsou prací na vztazích naší organizace s lidmi a organizacemi v okolí. Neměli bychom tedy správce facebookových stránek nebo novináře našimi prosbami obtěžovat či zbrat na nich úsluhy. **My je zdvořile žádáme, protože si myslíme, že naše informace je užitečná**

jím, potažmo jejich čtenářům a sledujícím. Abychom byli v užitečnosti skutečně přesvědčiví, musíme psát texty nikoli tak, jak se nám líbí, ale tak, aby se líbily správcům kanálů a jejich čtenářům. Klademe si proto otázky:

- Proč je toto médium na světě?
- Jaké zprávy musí nosit, aby se čtenářům zdálo užitečné a chtěli ho číst?

POZVÁNKA: Akademie PR 2016/2017

V říjnu otevíráme ve spolupráci se Sdružením knihoven ČR první ročník Akademie PR. Je určena pro lidi, kteří se PR v knihovnách věnují, ať už na pozici ředitele, specialisty PR nebo knihovníka.

Hledáme 20 lidí, kteří:

- se budou chtít a moct zúčastnit všech setkání; v rozsahu od 10 do 18 hodin,
- mají chuť sdílet své zkušenosti a učit se od druhých,
- sbírají v PR zkušenosti, ale chtějí na sobě zapracovat systematicky a dlouhodobě,
- chtějí spolupracovat se zkušenými profesionály nejen z knihoven,
- jsou ochotni pracovat na tématech kurzu i mezi setkáními.

Náplň kurzu:

11. 10. Olomouc

Úvod do kurzu, úvod do PR, strategické plánování. Pozice a náplň práce specialisty PR.

29. 11. Pardubice

Prostředí médií, vztahy a spolupráce s novináři. Komunikační dovednosti pro PR práci.

24. 1. Praha

Odpovědnost médií a relevance informací. Role knihovny ve vzdělávání. Lobbying.

4. a 5. 4. Olomouc

Internetová média, komunikace a PR v online prostředí. Komunikace v případě problémů, krizová komunikace. Prezentace vlastní práce účastníků. Prezentace best practices z knihoven. Závěr kurzu.

Účastnický poplatek 5000 Kč. Přihlášky je možné podávat na stránkách www.sdruk.cz.

VĚRA ONDŘICHOVÁ

vera.ondrichova@gmail.com

Polská bohemistka ožívuje odkaz české nonkonformní spisovatelky

MILITZOVÁ, Anna. *Ani víru, ani ctnosti člověk nepotřebuje ke své spáse. Příběh Jany Černé*. 1. vydání. Olomouc: Burian a Tichák, 2015. 152 stran.

Nestává se dnes často, aby pětadvacetiletá autorka napsala biografii nepřilíživě známé spisovatelky, zvláště jedná-li se o knihu polské bohemistky pojednávající o české literátce. A přece se právě takový titul nedávno objevil coby 13. svazek Knihovny Listů, kterou stejně jako časopis *Listy*

Ivo Vodsedálka či Bohumila Hrabala. Ostatně právě při četbě Bondyho autobiografie *Prvních deset let* (a po zhlédnutí knihou volně inspirovaného filmu *3 sezóny v pekle*) zatoužila mladá studentka bohemistiky dozvědět se o této „femme fatale“ více, aby své mnohaleté bádání nakonec zúročila nejprve v diplomové práci a posléze při psaní své první knihy...

Lidský osud je ovšem ve své podstatě neuchopitelný a v případě Jany Černé (1928–1981) to platí dvojnásob, proto si ani Anna Militzová nedělá nárok na pravdu o jejím životě a svůj text nazývá příběhem o Janě, jakou se jí podařilo poznat. A tu se objevuje první z mnoha paralel, jež lze klást mezi přítomné dílo a knihu s názvem *Adresát Milena Jesenská*, kterou v roce 1968 nenapsal nikdo jiný než Jana Černá. Ta svůj pokus o biografii vlastní matky uvádí slovy „*ani*

dnes nezačínám s jistotou, že se mi podaří říci o ní všechno. Spíš jenom s jistotou, že se to zatím nepodařilo nikomu, kdo se o to pokoušel“. Přestože dnes může český čtenář sáhnout hned po několika titulech věnovaných Jesenské a vzpomínky na ni by našel v desítkách dalších textů, na konci 60. let byla Jana Černá v podobné pozici jako její současná biografistka – nalezených dokumentů a hodnověrných informací měla k dispozici o poznání méně než vyslechnutých historiků a emotivních svědectví.

Zatímco však Černá se z logiky věci (psala přece o své matce) nezdráhala vkládat do textu vlastní vzpomínky, postřehy či domněnky, Anna Militzová odmítá jakkoliv fabulovat a odhodlaně

se drží dostupných faktů a shromážděných výpovědí. Její práce tak místy připomíná spíše kompilát sestavený z výpovědí pamětníků, korespondence, úředních dokumentů a textů samotné Jany Černé, provázený pouze stručným a povětšinou věcným komentářem autorky, která si jen zřídkakdy dovolí nepodloženou hypotézu či subjektivní soud. To ovšem nijak nesnižuje hodnotu knihy ani výkon polské bohemistky, které se podařilo shromáždit vskutku úctyhodné množství materiálu, publikovaného mnohdy vůbec poprvé. (V této souvislosti se sluší připomenout způsob, jakým Anna Militzová prvně vstoupila do dějin české, ba i světové literární historie, a sice coby objevitelka dopisů Mileny Jesenské z věznic v Drážďanech, na Pankráci a koncentračního tábora v Ravensbrücku, považovaných dlouho za ztracené, které společně s Alenou Wagnerovou publikovala v *Listech* 2/2013.)

Svůj „příběh“ autorka rozdělila do 52 kratších i delších kapitol, sledujících víceméně chronologicky životní osudy nejen Jany Černé, ale rovněž jejích nejbližších. Vedle již zmiňované Mileny Jesenské se tak čtenář bude opakovaně setkávat též s otcem Honzy, uznávaným architektem a členem Devětsilu Jaromírem Krejcarem, nebo s jejím dědečkem, profesorem Janem Jesenským. Hloubka a šíře líčení jednotlivých období Janina života se ovšem liší v závislosti na množství dostupných pramenů. Značného prostoru se tak dostává jejímu dětství, které osvětlují jednak vzpomínky samotné Jany (jak je podala ve své knize *Adresát Milena Jesenská*) i četných přátel a kolegů její matky, jednak práce pozdějších životopisců Mileny Jesenské (která zahynula v Ravensbrücku roku 1944, kdy Honze bylo necelých šestnáct let). Neméně ostře nasvíceným obdobím, byť pouze z jediného silného zdroje – Bondyho autobiografie *Prvních deset let* – jsou pak roky 1947–1957, naopak jiné etapy Janina života zůstávají utopeny v šeru pustých dohadů a tradovaných mýtů.

Zůstává samozřejmě otázkou, nakolik lze zvláště některým autorkou využívaným zdrojům důvěřovat. Jak se vypořádat při citování z Bondyho vzpomínek s autorovým pověstným sklonem k mystifikaci, jak rozpoznat falešné tóny v rozhovorech s pamětníky, jak nepřekročit rozumnou míru při hledání autobiografických motivů v básních a prózách Jany Černé? V ideálním případě

je samozřejmě žádoucí konfrontovat vícero pramenů, což autorka poctivě dělá, přesto ji okolností opakovaně nutí spoléhat se na zdroj jediný a nejednu otázku vznášející se nad životem Honzy Krejcarové ponechat nezodpovězenou.

Jeden z nejsilnějších dojmů ve čtenáři nepochybně zanechají četné paralely, které v knize vyvstávají mezi Janou Černou a Milenou Jesenskou a jichž si povšimla už literární historička Marie Jirásková (kupříkladu v doslovu k italskému vydání *Dopisů Mileně*, který je přetištěn i v nejnovějším českém vydání knihy *Adresát Milena Jesenská*). Dcera po své matce podělila některé vlastnosti a schopnosti (obě byly vysoce inteligentní, talentované, velmi samostatné, bez oficiálního vysokého vzdělání, zato velice sečtělé a se značným kulturním rozhledem, nerady se podřizovaly autoritám, vedly značně neuspořádanou domácnost), ale i v jiných ohledech jako by kráčela v jejích stopách – ať už šlo o brzkou ztrátu matky, partnerské vztahy (pětkrát se vdala a o jejím milostném životě kolovaly legendy), výchovu dětí (čtyři synové a jedna dcera jí byli střídavě odebíráni a zase vraceni do péče) nebo třeba dočasnou silnou závislost (na fennetrazinu).

Nejzajímavější linii životního příběhu Honzy Krejcarové však bezesporu představuje její sepětí s českou pouťorovou uměleckou scénou, a to zejména co se týče let padesátých a šedesátých. Přestože vlastní literární tvorbě se Černá věnovala (zvláště v některých obdobích) spíše sporadicky, patřila svého času neodmyslitelně k okruhu mladých autorů okouzlených surrealismem, považovaných dnes za předchůdce undergroundu (Zbyněk Havlíček, Egon Bondy, Ivo Vodsedálek, Mikuláš Medek a další autoři kolem edice *Půlnoc*), a o něco později též mezi umělce spjaté s Poetickou vinárnou Viola, jež se vzápětí po svém otevření v červenci roku 1963 stala kulturním fenoménem (vystupoval zde mimo jiné Václav Hrabě).

Právě s Violou je spojena další nonkonformní literátka s pohnutým životním osudem, básnička Vladimíra Čerepková (1946–2013), jejíž předloni vydaná biografie se dočkala kladného čtenářského i kritického ohlasu. Autorka knihy *Vladimíra Čerepková. Beatnická femme fatale*, novinářka Alice Horáčková (* 1980), se však na rozdíl od Anny Militzové nepokoušela souvisle odvyprávět básniččin příběh, a to i přesto, že mohla vy-

cházet z vlastních rozhovorů s Čerepkovou. Svěmu dílu namísto toho vtiskla podobu poutavé a pestré mozaiky, kterou sestavila z velkého množství rozmanitých fragmentů (od podložných informací přes subjektivní výpovědi pamětníků po básniřčiny vlastní texty). Její kniha tak ve výsledku působí méně uhlazeným dojmem než biografie Jany Černé (na čemž nese svůj podíl i nevšední grafická úprava publikace, která je dílem Pavla Růta), což jí však nijak neubírá na čtivosti, a navíc tak příhodně ilustruje, jak protichůdné dojmy může člověk ve svých bližních zanechat.

Je pravda, že ani Anna Militzová neváhá proti sobě místy postavit odlišná tvrzení, nečiní tak ovšem s určitým záměrem a tolikrát jako Horáčková a až na výjimky se zdržuje vlastního komentáře či hodnocení. S ohledem na pozoruhodné množství vyhledaného materiálu se pak jeví podivně (záměrná?) absence snadno dostupných vzpomínek Ludvíka Hesse (viz antologie *Divoké víno 1964/2007*, kde vyšla v úplném znění i reportáž Jany Černé z vězeňského prostředí *Otisiky duší*), který autorce ve svém časopisu *Divoké víno* otiskl na sklonku 60. let hned několik textů a posléze se dokonce stal prvním vydavatelem její knihy o Mileně Jesenské (vyšla roku 1969 pouze v rámci Klubu přátel poesie, do oficiální distribuce se již nedostala).

S ohledem na žánr biografie není velkým překvapením, že kniha pomíjí jakoukoliv snahu o reflexi literárních kvalit autorkou zmiňovaných a hojně citovaných děl Jany Černé. Nutno podotknout, že literárněvědných textů tematizujících její tvorbu bylo přinejmenším knižně publikováno pomálu. Anna Militzová tak v kýžených případech odkazuje na Radima Kopáče, editora a autora předmluvy antologie *Létavice touhy, Erotismus v dílech Zbyňka Havlíčka, Jany Krejcarové a Egona Bondyho* (2011), či Martina Pilaře a jeho knihu

Underground. Kapitoly o českém literárním undergroundu (1999), ale když tvrzení druhého z nich v konkrétní otázce (interpretace leitmotivu básnického cyklu *V zahrádce otce mého*) konfrontuje s odlišným názorem básničky Jany Orlové, sama zůstává stranou naznačeného sporu.

Není pochyb o tom, že polská bohemistka Anna Militzová sepsáním své knihy odvedla práci náročnou, poctivou a navýsost záslužnou. Nejenže dohledala naprostou většinu publikovaných materiálů pojednávajících o Janě Černé, ale sama získala a čtenářům vůbec poprvé zprostředkovala množství cenných dokumentů a informací, ať už z nejrůznějších archivů nebo četných rozhovorů s pamětníky. Její pokus o biografii Jany Černé dopadl nakonec šťastně a jeho výsledkem je i přes autorčinu volbu metody kompilace velmi kvalitní a konzistentní portrét této nevšední osobnosti české poválečné literatury. Kniha *Ani víru, ani ctnosti člověk nepotřebuje ke své spáse* jistě má své nedostatky, autorčinu empatii si někteří mohou vykládat jako přehnanou pietu, formu „komentovaného kompilátu“ zase může někdo pokládat za málo ambiciózní. Kritiku si už ovšem kniha vysloužila z docela jiných důvodů – Tomáš Mazal (mj. editor posmrtného výboru z tvorby Jany Černé *Clarissa a jiné texty*, který se podílel i na prvním polistopadovém vydání knihy *Adresát Milena Jesenská*) na webu *Divokého vína* nevybíravě komentuje grafickou úpravu knihy a nelíbí se mu ani její název a podtitul. To ovšem nijak nesnižuje zásluhy mladé polské bohemistky (jejíž náročnou práci Mazal hodnotí kladně), která nadto hodlá o odkaz Jany Černé alias Honzy Krejcarové pečovat i nadále – v edičním plánu nakladatelství Torst je již ohlášeno vydání úplného souboru spisovatelčina básnického a prozaického díla, jehož editorkou bude právě Anna Militzová.

V Lounech znají recept

V dnešní době si knihovníci často kladou otázku, jak zaujmout a získat nové čtenáře. Velká pozornost je věnována dětem. Jednou z cest, jak zjistit, co si děti myslí o své knihovně a jakou by jí chtěly mít, je účast v soutěži *Kamarádka knihovna*. Děti se mohou vyjádřit v komiksovém formátu. Jedná se o zajímavou zpětnou vazbu, ale také o možnost, jak upozornit zřizovatele i obyvatele města na činnost knihovny a její kvalitu ve srovnání s ostatními knihovnami v celé republice. Stejně je tomu v Městské knihovně Louny. Jak se dělá dobré dětské oddělení? Z mého pohledu je důležité vytvořit pro děti příjemné prostředí, kde mohou trávit volný čas, setkávat se s kamarády a kde je pro ně vždy někdo, kdo jim věnuje pozornost, vyslechne je a přátelsky s nimi komunikuje. Ze své zkušenosti mohu říci, že při budování vztahu dětí ke knížkám a knihovně je klíčová spolupráce se školami – vytvořit si dobrý vztah s pedagogy a brát v potaz jejich vzdělávací plán.

Při besedách využíváme různé formy práce – metody kritického myšlení, prvky dramatické výchovy, propojení literatury s hudební či výtvarnou výchovou. Snažíme se dětem ukázat svět knížek poutavě, dáváme jim možnost vyjádřit vlastní názor a společně hledáme souvislosti. Že to funguje, může potvrdit velký zájem o besedy a to, že polovina dětí z obce má čtenářský průkaz. Pozornost věnujeme i aktivitám pro rodiny. Zapojujeme se do celostátních akcí. Nejde jen o to, připravit zábavný program pro děti, důležité je také oslovit rodiče a ukázat jim, že knihovna je tady pro celou rodinu – tvůrčí dílny, scénická čtení, sobotní

pohádky v angličtině, nabídka stolních her a lekotéky, masopust, příměstský tábor i výpůjční doba. Nevěřili byste, kolik rodin stráví nedělní odpoledne v knihovně. V rámci projektu *Města a obce čtou* nabízíme ve stanu zajímavý program s knížkou, tvoření či hry. Za zmínku stojí i *Vítání nových čtenářů* – rodiče dostanou pro dítě do šesti let věku poukaz na první průkaz do knihovny zdarma a první knížku z knihovny. Pokud chceme být fungující knihovnou i v budoucnosti, musíme tu být pro naše čtenáře. Že má naše práce smysl, nám ukázala i soutěž *Kamarádka knihovna*. Umístění na prvním místě v kategorii měst do 20 000 obyvatel bylo pro nás velkým oceněním.

JANA HRBKOVÁ hrbkova@mkl.cz
Foto archiv knihovny

CO PRO VÁS PŘIPRAVUJEME...

- Pracovní náplně pro typové pozice: praktická pomůcka pro knihovníky
 - Citace.com – co jste možná nevěděli
 - Zámek plný knih: knižní veletrh nejen odborné literatury
 - Ústřední technická knihovna dopravy se představuje
- a další příspěvky

Statistické údaje za rok 2015

Počet obyvatel ve městě	18 257
Z toho počet dětí do 15 let	2674
Počet čtenářů v knihovně	4201
Z toho počet dětských čtenářů do 15 let	1346 (50,33 % z celkového počtu dětí ve městě)
Knižní fond dětského oddělení	23 277
Počet výpůjček na jednoho dětského čtenáře	48,8
Počet akcí pro děti v knihovně	533
Počet akcí pro děti – Klub(ovna) Luna (volnočasové zařízení knihovny)	204

Knižnica pre mládež mesta Košice

Ojedinelý projekt s šesťdesiatročnou históriou

Knižnica pre mládež mesta Košice slúži malým a mladým čitateľom už plných 60 rokov. Vznikla 1. januára 1955 odčlenením od Krajskej ľudovej knižnice na základe rozhodnutia vtedajšieho krajského národného výboru. Tento krok bol pôvodne chápaný ako prvý k vzniku podobných inštitúcií vo vtedajšom Československu. Knižnica zostala napokon ojedinelá tak v Československej, ako neskôr aj v samostatnej Slovenskej republike. Počas svojej existencie prešla viacerými zmenami. Zmenila názov, sídlo, menili sa riaditelia. Nezmenila však svoje zameranie – prácu s deťmi a mládežou. V súčasnosti má 22 pobočiek, z toho 18 na základných školách. Vďaka EHMK 2013¹ sa čitatelia knižnice tešia z novej pobočky LitPark v zrekonštruovaných priestoroch Kasární/Kulturparku. Táto pobočka okrem bohatého knižného fondu a časopisov ponúka relaxačnú zónu s možnosťou hrania spoločenských hier. Knižnica má aj špecializovanú pobočku s názvom Nezábudka, ktorá sa viac orientuje na prácu s deťmi so zdravotným, mentálnym a sociálnym postihnutím.

Vzhľadom na to, že cieľom Knižnice pre mládež mesta Košice je stať sa knižnicou rodin-

ného typu, prispôsobila tomu aj otváracie hodiny. Dve najväčšie pobočky sú otvorené aj v sobotu a jedna aj v nedeľu. Pre zvýšenie komfortu čitateľov bola zavedená nonstop služba vo forme biblioboxu, ktorý umožňuje vrátenie požičaných kníh aj mimo otváracích hodín knižnice. Knižnica aktuálne disponuje s knižným fondom v rozsahu takmer 220 000 zväzkov a jej služby využíva skoro 12 000 čitateľov. Keďže ide o čitateľov rôznych vekových kategórií, nielen z radov detí a mládeže, vo fonde nájdete aj 33 000 kníh rôznych žánrov určených pre dospelých. Tie má knižnica sústredené prevažne vo svojich mimoškolských pobočkách, ktoré s obľubou navštevujú celé čitateľské rodiny. Ročne knižnica eviduje približne 280 000 výpožičiek a pripraví okolo 2500 podujatí a festivalov zameraných na podporu čítania.

Pracovníci knižnice si uvedomujú fakt, že dostať deti ku knihám, literatúre a čítaniu sa nedá bez pomoci najmä rodičov, ale aj učiteľov. Preto knižnica organizuje množstvo aktivít a podujatí na podporu čítania v rodinách. Z hľadiska aktuálneho i perspektívneho čitateľského rastu má práve rodinné prostredie veľký význam, ktorý

sa nie vždy dostatočne doceňuje, predovšetkým v prvých rokoch dieťaťa. Čakať, že škola, prípadne knižnica naučia dieťa čítať a vybudujú u neho čitateľské návyky, je veľmi naivné. Práve toto tzv. predčitateľské obdobie má najväčší vplyv na vytváranie pozitívneho vzťahu k čítaniu. Knižnica pre mládež mesta Košice preto pripravuje ciele podujatia pre rodiny. Populárne a zaujímavé sú powerpointové prezentácie pre rodičov, využívané hlavne v materských centrách, na rôznych akciách a festivaloch určených rodičom a deťom. Súčasťou je aj aktuálna ponuka kníh pre najmladšie vekové kategórie, ale aj odborná literatúra pre rodičov o výchove. Obsahovú stránku prezentácií tvoria informácie, ktorých cieľom je upozorniť rodičov na význam čítania. S veľkým úspechom sa stretávajú *Večerníčkové čítania*, ktoré knižničičky pripravujú vždy podvečer, aby sa na nich zúčastnili aj rodičia, prípadne iní rodinní príslušníci. Starostlivo pripravovaný program obsahuje okrem aktívneho zapojenia rodičov aj rôzne hry a súťažné aktivity rodinných tímov. Témy sú naozaj rôzne (napríklad Pavol Dobšinský, sv. Valentín,

úcta k starším, mytológia, nočné strašidlá, pyžamová párty, Deduško Večerníčok a podobené). Večerníčkové čítania sú stále viac žiadané v detskej nemocnici.

Aby sa knižníci dostali bližšie k rodičom, rozhodli sa pravidelne od roku 2011 organizovať literárny festival na podporu čítania v rodinách *Číta celá rodina*. Festivalové logo, ktoré je dielom ilustrátora, karikaturistu a grafického dizajnéra Petra Sedláka, nie náhodou pripomína plagát u očného lekára. Je to preto, aby sa všetci v rodinách zamysleli, či a ako dovidia a vidia význam čítania. Rodinný charakter festivalu je umocnený aj tým, že sú naň pozvané celé rodiny spisovateľov. To znamená, že do knižnice na festivalové podujatia prichádzajú spisovatelia v sprievode svojich rodinných príslušníkov. Prvé roky aktivity festivalu obsahovali prevažne besedy s autormi, spojené s autor-ským čítaním. Návštevníkom sa tak predstavila literárna tvorba očami členov rodín tvorcov. Prezentovali sa spisovatelia a ilustrátori ako synovia a dcéry svojich rodičov, otcovia a matky svojich detí. Výzvou *Kto príde v sprievode rodiča alebo starého rodiča, čaká ho prekvapenie* knižnica inšpirovala detských návštevníkov, aby na festivalové akcie dovedli aj dospelých. Okrem podujatí prevažne v Knižnici pre mládež

- 1 – Vianoce v knižnici
- 2 – Motivačné aktivity
- 3 – Číta celá rodina
- 4 – Múzeum detskej knihy

1 Európske hlavné mesto kultúry, titul, ktorý Košice získaly v roce 2013 – pozn. redakce

mesta Košice, vrátane pobočiek na všetkých mestských sídliskách, boli vybrané aktivity situované do parku na Hlavnej ulici (moderované autorské čítania) a do Bábkového divadla v Košiciach (literárny večer, koncert). Návšteva spisovateľov, rozhovory s nimi a autorské čítanie na lôžkovom oddelení Detskej fakultnej nemocnice Košice sú vždy silným emocionálnym a povzbudzujúcim zážitkom pre malých pacientov a ich rodičov. Súčasťou festivalu sú pravidelne tvorivé dielne s ilustrátormi. Návštevníci festivalu sa môžu tešiť aj na čítanie kníh s Tiborom Hujdičom, hercami košického Bábkového divadla, ale aj na divadelné predstavenia, spoločenské hry a veľkú burzu detských kníh, na ktorú si môžu doniesť vlastné knihy na výmenu.

Posledné ročníky festivalu mali aj pre znížený rozpočet trochu iný charakter. V knižnici sa ale podarilo dokázať, že niekedy menej znamená viac. Napriek tomu, že festival netrvá štyri, ale len dva dni, rezonuje v košických rodinách oveľa viac. Prvý festivalový deň sa číta priamo na základných školách mesta Košice, a to nielen v triedach, ale aj na iných netradičných miestach – na chodbách, školských dvoroch, v telocvičniach, kabinetoch, zborovniach či jedálňach. Okrem žiakov čítajú všetci zamestnanci a priatelia školy, mnohé osobnosti kultúrneho a spoločenského života a samozrejme aj samotní rodičia a starí rodičia. Všetci sa snažia predstaviť svoju obľúbenú knihu pre deti a mládež. Zároveň je v každej z čítajúcich škôl po celú dobu jeden zo spisovateľských hostí – garant, ktorý aj dohliada, aby sa čítanie dostalo všade a ku všetkým. O toto podujatie priamo na škole je mimoriadny záujem zo strany rodičov, ale aj nepedagogických zamestnancov škôl (kuchárky, školníci, upratovačky), ktorí sa aktívne zapájajú a čítajú deťom svoje obľúbené príbehy. Na druhý deň tohto festivalu je pripravený celodenný program pre rodiny s deťmi,

ktorý prebieha priamo v knižnici v areáli Kasárne/Kulturpark. Program pozostáva z divadelných predstavení, z rodinných súbojov v spoločenských hrách, z tvorivých dielní, z burzy kníh a podobne. Vstup je voľný a návštevníci knižnice tu môžu stretnúť reštaurátora kníh, interaktívneho hudobníka či kúzelníka. Priestor knižnica dáva aj teenagerom, ktorí si sami pripravujú súťažno-zábavné stretnutia so spisovateľmi. Podstatné sú aj celodenné podujatia a workshopy pre rodičov o tom, prečo, ako a čo čítať svojim deťom.

Ďalšou aktivitou knižnice, ktorá má primárne slúžiť rodičom a deťom, je projekt v predvianočnom období *Vianočná knižka sa otvára*. Je zameraný na autorské čítania, moderované besedy pre deti a mládež a kreatívne tvorivé dielne pre deti a rodičov. Jeho súčasťou sú už tradičné stretnutia zdravých a handicapovaných detí a ich rodičov v Nezábudke. Cieľom je aj zamyslieť sa, stíšiť a navzájom sa obohatiť o chvíle strávené v knižnici v spoločnosti dobrej knihy a obľúbeného autora. Zároveň knižnica pravidelne pripravuje pre rodičov, ale aj učiteľov a ďalších záujemcov odporúčajúci bulletin o detských knihách, ktoré sú práve na trhu a ktoré sú vhodné ako vianočný darček. Jeho odbornou garantkou je prof. PhDr. Zuzana Stanislavová, CSc., z Prešovskej univerzity v Prešove. Na príprave bulletinu knižnica spolupracuje v priebehu roka aj s mnohými ďalšími odborníkmi na literatúru pre deti a mládež. Poslanie knihovníka je aj v tom, že vie posúdiť, ktorá kniha je dobrá a kvalitná, tieto svoje znalosti dokáže využiť v každodennej práci a pri poznaní svojich čitateľov im vie odporučiť tú správnu.

Druhým dôležitým partnerom na ceste za detským čitateľom sú učelia. Práve učiteľov musí knižnica presvedčiť o tom, že je pre nich potrebná, že mnohé jej služby im môžu pomáhať. Knižnica pre mládež mesta Košice začína už spolupracou s materskými školami. Osvedčené sú hry, súťaže, čítanie príbehov a rozprávok. Na základných školách knižnica pripravuje pre triedne kolektívy celoročné cykly, vyučovacie hodiny v knižnici, ale na školských pobočkách využíva aj prestávky – a práve počas

nich pripravuje prekvapenie v knižnici v podobe krátkych súťaží, hier alebo predstavovaní nových kníh.

Okrem podujatí určených výlučne deťom a mládeži knižnica organizuje rôzne komunitné akcie zamerané na vzdelávanie i relax. Pre dospelých priateľov literatúry každoročne pripravuje júlový literárny festival – *Mesiac autorského čítania*, na ktorom sa predstaví vždy 62 súčasných autorov. Mesiac júl je tak naozaj plný poézie a prózy. Každý júlový podvečer knižnica sprostredkúva stretnutia s dvoma autormi, domácimi slovenskými, českými a tiež z hosťujúcej krajiny. Takto postupne privítala spisovateľov z Poľska, Slovinska, Nemecka, Švajčiarska, Luxemburska, Rakúska, Škótska a Ukrajiny. Festival je venovaný všetkým, ktorých láska ku knihám a literatúre, ale aj náhoda, zvedavosť či potreba spestriť si čas dovoleníek privedie medzi milovníkov literatúry. Postupne si festival vychoval stálych návštevníkov, ktorí z roka na rok pribúdajú.

Knižnica nezabúda ani na najmladších literárnych autorov, pre ktorých už 20 rokov vyhlasuje literárnu súťaž *Literárne Košice Jána Štiavnického*. Súťaž je určená pre žiakov základných škôl (v ročníkoch 5. až 9.) a osemročných gymnázií zodpovedajúcej vekovej kategórie. Počas uplynulých ročníkov charakter súťaže nadobudol medzinárodné rozmery – zapojili sa do nej deti z Českej republiky, Maďarska a Rumunska. Témy navrhuje a práce hodnotí odborná porota z Pedagogickej a Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity a Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach.

Práca s detským čitateľom na podporu čítania nie je jednoduchá. Knihovníci musia deti zaujať tak, aby návštevníci odchádzali z knižnice vždy s dobrou knihou a radi sa do nej

vracali. Je to práca, ktorá vyžaduje kreativitu, fantáziu a samozrejme lásku. Nové nápady a aktivity pomáha knihovníkom nachádzať aj medzinárodný seminár *Motivačné aktivity s detským čitateľom*, ktorý knižnica pravidelne organizuje. Stretávajú sa na ňom knihovníci, ale aj učители zo Slovenska, Česka, Poľska, Nemecka a ďalších krajín, aby si vymenili skúsenosti, prezentovali svoje úspešné podujatia a zároveň aby odišli naplnení novými skúsenosťami a nápadmi na ďalšiu činnosť. Okrem prezentácií a prednášok je dôležitá aj vzájomná výmena skúseností a spoločné hľadanie spôsobov, ako pomôcť našim deťom na ceste ku knihe a k samotnému čítaniu. Knižnica pre mládež mesta Košice zorganizovala už niekoľko ročníkov zmienených seminárov a stále sa teší na ďalšie.

Za všetkou aktivitou Knižnice pre mládež mesta Košice je potrebné vidieť ľudí – knihovníkov s nekonečnou fantáziou a tvorivosťou. O tom, že práca v tejto knižnici stojí naozaj za to, nás presvedča aj to, že z celkového počtu 36 zamestnancov tu 14 ľudí pracuje už viac ako 20 rokov (jedna knihovníčka dokonca viac ako 40 rokov), pričom pre 12 z nich to bolo prvé zamestnanie.

Mottom knižnice počas jubilejného roka 2015 bolo: *Šesťdesiat rokov čítate a rastiete s nami*. Šesťdesiat rokov je Knižnica pre mládež mesta Košice tu pre svojich malých aj väčších čitateľov. Šesťdesiat rokov sa ich snaží svojimi aktivitami presvedčiť o význame čítania, o význame dobrej a kvalitnej knihy. Preto verí, že šesťdesiat rokov s ňou jej čitatelia rastú. Rastú s ňou nielen v múdrosti, ale aj v ľudskosti.

IVETA HURNÁ ✉ iveta.hurna@kosicekmk.sk

Foto archiv knihovny

DO ČÍSLA PŘISPĚLI

Jana Hrbková – Městská knihovna Louny ✉ **Mgr. Iveta Hurná** – Knižnica pre mládež mesta Košice ✉ **Mgr. Eva Husáková** – Obecní knihovna Chrustenice ✉ **PhDr. Lenka Hvězdová** – Národní technická knihovna, Praha ✉ **Mgr. Veronika Chruščová** – Městská knihovna v Praze ✉ **Mgr. Markéta Málíková** – Národní technická knihovna, Praha ✉ **MgA. Bc. Petr Nagy** – literární kritik; Národní knihovna ČR ✉ **Michaela Němcová** – Krajská knihovna Karlovy Vary ✉ **Mgr. Věra Ondříčková** – PR specialista a lektorka komunikace ✉ **Mgr. Marcela Ouzká** – Národní technická knihovna, Praha ✉ **Mgr. Vladana Pillerová** – Národní knihovna ČR ✉ **Jiří Walker Procházka** – spisovatel, scenárista ✉ **Ing. Dana Smetanová** – Národní knihovna ČR ✉ **Mgr. Klára Smolíková** – spisovatelka, scenáristka a lektorka ✉ **Denisa Szaffnerová** – Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem

Knihovna jako líheň hrdinů

Foto Martin Kibi Fořt

Je celkem nasnadě, že právě v knihovně přicházejí na svět nové literární postavy. Vyhlížejí z knižních obálek, někdy směle, jindy zdrženlivě čekají na příležitost se seznámit. Hrdinové příběhů se zaplétají s hrdinkami z jiných knih. Čtenáři pak do všeobecného mumraje přispívají nejen coby voyeuři, ale též spolutvůrci postav dalších. Každé čtení totiž zahrnuje projekci, obohacení spisovatelem načrtnuté postavy o další rysy a detaily, které jsou živěny čtenářovou myslí. V knihovně se to literárními hrdiny zkrátka hemží.

V minulém dílu jsme se věnovali tvorbě prostředí, teď se zaměříme na zrození postav. Není jednoduché odpovědět si na otázku, koho příběh by mě bavil číst, jaké postavě jsem coby čtenář ochoten vstoupit do hlavy a sledovat její pohnutky i činy. Zatímco dospělí adeпти tvůrčího psaní jsou plni pochybností, děti si své literární postavy volí s lehkostí sobě vlastní.

Hlavní postava nemusí být kladná. Nesmí ale čtenáře nudit, nesmí mu být lhostejná.

Hrdina je jako já: Já sám jsem hrdina

Jedna z prvních otázek na literárních dílnách zní: „Jaký má být můj hrdina?“ Než si budeme zku-

šet definovat hrdinu vlastního díla, měli bychom si uvědomit základní věc – platnou jak pro ty nejmladší zájemce o spisovatelské řemeslo, tak pro dospělé začínající autory:

Hrdinovi musím rozumět především já, jeho tvůrce.

Hrdinu, jeho vlastnosti tvoří autor podle člověka, kterého zná, kterého chápe. Z toho všeho vyplývá už jen závěrečné konstatování: Nejlépe znám sám sebe. Jen já vím (nebo aspoň tuším), jak bych se v dané situaci zachoval. Proto se nebojme dát hrdinovi vlastní názory, vlastní pohled na svět či vlastní pocity.

Z literatury je známo mnoho příkladů, kdy kupříkladu osmnáctiletá spisovatelka popisuje vnitřní úvahy šedesátiletého muže a nebo spisovatel své (logicky mužské) úvahy vkládá do úst hrdinky – a ono to nefunguje a šustí papírem. Můžeme sami usoudit, zda takto podané duševní „rošády“ odpovídají skutečnému jednání mužů či žen v běžné realitě.

Zkušený autor je jako chameleon a talentovaný pan Ripley v balení dva v jednom. Vklouzává do kůže jiných, mluví za ně, myslí za osoby, které si přisvojil, sní jejich sny, prožívá jejich strachy.

Jak mluví hrdinové aneb Okus hada a přisvoj si jazyky všech zvířat

K věrohodnosti hrdiny (a tím i jakékoliv postavy ve vašem příběhu) neslouží ani tak popis, kterým vykreslíme jeho podobu, ale především jeho mluva. Někdo má na takové řečové nuance uši a paměť, jiný ne a musí si typický styl řeči zapisovat. Stačí si poznačit jen charakteristickou hlášku, výslovnost, posloupnost dialogu při telefonování, nakupování apod. Řečový styl žen a mužů je jiný, v českém prostředí se navíc výrazně liší spisovné formální vyjadřování od hovorového.

Hrdinu nejlépe charakterizuje jeho řeč, jeho způsob vyjadřování.

Profesor společenských věd asi nebude mluvit příliš vulgárně, rozhodně ne na veřejnosti, a i v soukromí bude jeho paleta pepných výrazů jiná než u automechanika, zato se neubrání zařazování cizích termínů. Fotbalista může být ve vyjadřování ovlivněn působením v zahraničním týmu a počítačový expert se neubrání přenosu slov z oblasti IT do běžných situací, takže je možné, že svůj vztah

upgraduje. Ani mladá čarodějnice nebude mluvit jako životem protřelá žena a od raněného žoldáka si žádný čtenář nechce přečíst citoslovce „achich“ a „ouvej“.

— Můžeme si přidělit tajně, nebo otevřeně postavy z různých prostředí i literárních žánrů (drsný detektiv, rozmazlená puberťačka, čtyřleté dítě, vetřelec z vesmíru, domácí robot, uhoněná matka v domácnosti, mluvící pes, robot, lékař, počítačový expert, laskavá stařenka, nesnášenlivý mrzout, mazaný zloděj apod.) a vyzkoušet si jednoduché cvičení. Zazvoní telefon a postava reaguje na stále stejné sdělení: *Dobrý den, tady městská knihovna. Právě vám skončila výpůjční doba knihy „Omyly tety Kláry“. Vraťte ji bezodkladně do knihovny. Možná nejdříve sehrát jako scénku, teprve potom zapsat.*

I malé dítě ví, že jeho táta mluví jinak než spolužáci a že dívky se vyjadřují jinak než chlápci. Pokud chceme vystihnout přesné dialogy vojáků, princezen, detektivů či zamilovaných vědeckých pracovníků, využijme toho, co nám je kromě již zmíněných vlastních zkušeností nejbližší, a to je literatura. Nezapomínejme však na literaturu faktu, na záznamy dialogů v knihách mapující politické skandály, záznamy rozhovorů pilotů, zveřejněné odposlechy a další podobné zdroje. Nemusíte být zrovna námořní kapitán, ale pokud je kapitán postavou ve vašem příběhu, podle knih či filmů z námořního prostředí jste schopni se mu alespoň přiblížit – v uvažování, v rozhodování, v mluvě samotné. Námořní kapitán asi nebude vydávat rozkazy typu: „Zabrzdit loď!“ nebo „Země! Budeme parkovat.“

Jak vypadá hrdina – od hobita k Sherlocku Holmesovi

Hrdina nemusí být jen svalnatý borec s ozubenou kudlou v ruce nebo krásně stavěná blondýnka v perfektně padnoucím oblečení. Hrdina může být každý, a to doslova. Proto se vážně zamysleme, jak by měl vypadat. I když i takoví hrdinové mají v literatuře své místo a čtenáři s nimi rádi tráví čas.

Vzhled našeho literárního hrdiny či hrdinky si můžeme zvolit dvěma způsoby – úplně protikladnými. Buď jeho „zaměstnání“, jeho roli v našem

příběhu popíšeme podle očekávání, které vychází z naší předchozí zkušenosti, jak takový typ hrdiny většinou vypadá v knihách či ve filmech. Nebo ho naopak zvýrazníme tím, že vyhlíží zcela jinak, než by čtenář očekával.

Detektiv	vysoký, hubený, přemýšlivý	x	tloušťák malého vzrůstu, usměvavý
Novinářka	krásná, dlouhonohá, bystrá	x	menší, rozčuchaná a sympatická žena
Voják	svatnatý, mrštný, drsný	x	jednonohý, s jizvou, vtipný, pohotový
Vládce Říše	mohutný, hřmící chlap	x	tichý, hubený mladík

— Kterou variantu byste si vybrali a proč?

☞ *K hrdinovi patří jeho přátelé i nepřátelé – vedlejší postavy*

Vedlejší postavy nejsou o nic méně důležité než ty hlavní. Mají vliv na samotný děj příběhu, dokreslují jeho atmosféru a prostředí, doplňují hrdinu svými postoji a názory. Vedlejší postavy mohou kladně či záporně ovlivňovat vašeho hrdinu, konečně často jejich očima hrdinu vidíme a z jejich reakcí si o něm uděláme představu.

Vedlejší postavy je třeba volit pozorně:

- Nesmí jich být moc, aby se čtenář neztratil, nepleť si je a nemusel se v příběhu vracet.
- Měly by mít odlišné vlastnosti, vzhled či oblečení pro lepší orientaci čtenáře, ale i pro snadnější určení, kdo právě mluví či jedná.
- Každý může být odlišen i v řečových projevech (užvaněný trpaslík, mlčenlivý obr, vtipná dívka).
- Měly by mít rozmanitá jména, aby je čtenář snadno rozeznal.

☞ *Jak pojmenovat hrdinu*

Jméno, které přisoudíte hrdinovi, ho provází celý příběh, proto by je měla charakterizovat více než nahodilost jmen běžných smrtelníků. Jména musí být výrazná a měla by ve čtenáři navozovat pocit, že hrdinům zkrátka padnou.

- Pozor, nepoužívejte podobná jména! Budou-li mít postavy taková jména, čtenář i vy se snadno spletete (Jan x Dan, Lenka x Alenka, Pospíšil x Pospíchal, Nová x Novotná, Zdeněk x Zbyněk).
- Jména hrdinů by měla odpovídat i prostředí a žánru. A také době (historické romány) a zemi, v níž se děj odehrává.
- Statný chlap by se nemusel jmenovat právě Honzík Čiperka (ale mohl), drobná čarodějka zase nemusí být Gertruda Veliká (ale může, je to jen na vás).

— Zkuste přiřadit charakteristiky vybraným literárním postavám:

Paní Bovaryová
Dobrý voják Švejk
Hermiona Grangerová
Don Quijote
Jana Eyrová
Eragon
Pipi Dlouhá Punčocha
Saturnin

odvážná/ý	důsledná/ý	houževnatá/ý
líná/ý	inteligentní	nebojácný/á
nápaditá/ý	tvořivá/ý	vážná/ý
vtipná/ý	aktivní	bezstarostná/ý
jedlík	snílek	rozmarná/ý

— Vymyslete jména vhodná či vtipná (vlastně nevhodná) pro tyto typy hrdinů:

šlechtička na dvoře Ludvíka XVI., vytížený manažer, přátelský jezevec, dívka z jiné planety.

☞ *Kolik je třeba o hrdinovi vědět?*

I ten nejtajemnější hrdina musí mít svůj životní příběh, který stvořil spisovatel. Nemusí čtenáři odkrývat mnoho karet, ale on sám musí mít v základní charakteristice jasno. Měl by si určit, jak je hrdina starý, z jaké rodiny pochází, do kterých škol chodil, co má a co nemá rád, jaký má vztah ke zvířatům, dětem, zbraním, parfémům či autům, co ho pohání a co ho brzdí.

👤 **Cím delší je příběh, tím více by měl autor o svém literárním hrdinovi vědět.**

Měli bychom být schopni za svou postavu odpovédět na nejrůznější otázky:

- Co by si objednal v restauraci?
- Jak by zareagoval na revizora při jízdě na černo?
- Jaký dárek k narozeninám by mu udělal radost?
- Co všechno nosí v peněžence či kabelce?

— Vyplňte svému literárnímu hrdinovi životopis a nezapomeňte na kolonky věnované schopnostem a dovednostem či motivaci pro práci na dané pozici.

Další cvičení k tomuto textu, ukázky a náměty pro práci na vytváření postav naleznete v elektronické verzi tohoto článku na <http://ctenar.svkk1.cz>.

JIŘÍ W. PROCHÁZKA a KLÁRA SMOLÍKOVÁ

Volunteering in the library aneb Spolupráce se zahraničními dobrovolníky v Severočeské vědecké knihovně v Ústí nad Labem

Spolupráce se zahraničními dobrovolníky v Severočeské vědecké knihovně začala v roce 2011. Koordinátorka Zuzana Čermáková se zúčastnila akreditačního školení a po vyplnění podrobného formuláře a návštěvě, tehdy ještě z České národní agentury Mládež, knihovna získala akreditaci pro projekty Evropské dobrovolné služby (EDS). Náš první projekt jsme uskutečnili hned v roce 2012. Pojmenovali jsme ho EVS in Library a spolupráce s italskou dobrovolnicí Francescou trvala šest měsíců.

Od našeho prvního projektu uplynuly již čtyři roky. Projekty mezitím přešly pod program *Erasmus+*, který má v České republice na starosti Dům zahraniční spolupráce. Mnohé se změnilo, ale naše chuť spolupracovat s mladými zahraničními dobrovolníky a dobrovolnicemi zůstala.

V současné době je v běhu již čtvrtý EDS projekt, který je pro nás v mnohém nový. Poprvé hostíme dvě dobrovolnice najednou a poprvé spolupracujeme se státem, který není členem Evropské unie. Poprvé také naše dobrovolnice nemají předchozí zkušenost s prací v knihovně.

Projekt *Volunteering in the library* ale navazuje v mnoha aktivitách na naše předchozí projekty. Vzhledem k přítomnosti dvou dobrovolnic jsme však některé aktivity přidali. Projekt byl naplánován na deset měsíců – od září 2015 do června

Ruština se Shushanik

Happening pro školy – foto pořadatelů (dobrovolnice s koordinátorkou EDS projektů v první řadě)

Foto archiv knihovny

2016, a při výběru dobrovolnic jsme zohledňovali nejen jejich motivaci, ale také nový přínos v rámci naší spolupráce. Na začátku září jsme tedy v knihovně přivítali 27letou Španělku Elviru a 22letou Arménku Shushanik.

Elvira vystudovala kulturní management a kulturní historii na univerzitách ve Valencii a v Murcii. Má také zkušenosti s prací v muzeu – prošla školením v historickém muzeu ve Valencii, kde se mj. podílela na přípravě výstav a jejich katalogů. Ráda spolupracuje na kulturních a neformálně vzdělávacích aktivitách pro děti, její projekt jsme proto zaměřili na spolupráci s dětským oddělením v knihovně. Pomáhá však i při půjčování dokumentů, vyzkoušela si vyhledávání v některých databázích, další pro ni nové knihovnické činnosti a prezentaci pro veřejnost.

Shushanik vystudovala ekonomiku na univerzitě v Jerevanu, ráda čte, cestuje a poznává nové lidi. Její projekt jsme zaměřili na sociální média a prezentování Arménie. Shushanik pilně přispívá na knihovní blog (<http://svkul-blog.blogspot.cz/>), má za sebou tři prezentace o Arménii a stejně jako Elvira má příležitost vyzkoušet si půjčování dokumentů a některé další knihovnické činnosti.

V návaznosti na předchozí projekty se obě dobrovolnice zapojily do Anglického klubu, který

v knihovně začal fungovat s prvním EDS projektem. Jedná se o neformální setkávání lidí různého věku a různých národností. Schůzky probíhají jednou týdně v knihovně a mluví se na nich anglicky. Zahraniční dobrovolnice společně s českým dobrovolníkem a dobrovolnicí klub vedou, připravují si náměty pro diskuse a také hry pro oživení či zapojení nově příchodících.

Další aktivitou jsou lekce jazyků. Obě dívky se učí česky, zároveň však i ony učí jazyky. Elvira učí rodnou španělštinu a Shushanik ruštinu. Především lekce ruštiny jsou mezi knihovnicemi a knihovníky u nás velmi oblíbené a hojně navštěvované. Patrně proto, že někteří z nás si ještě ruštinu pamatují a uvítali možnost si ji zase trochu oživit.

Do budoucna plánujeme ještě několik prezentací o Arménii a Španělsku, setkání se školami a povídání o Evropské dobrovolné službě či fotografickou výstavu. Do června tedy máme hodně nabídnutých programů.

A proč že to vlastně všechno děláme? Každé je to pro nás vždy znovu velká výzva. Bává nás to a spolupráce se zahraničními dobrovolnicemi nás obohacuje. Po počátečním otukávání a překonávání jazykové bariéry totiž znovu zjišťujeme, že jsme získali nejen šikovné pomocníky a pomocnice, ale že můžeme dělat stále více aktivít pro veřejnost. Dobrovolnice také přináší nový pohled na naši knihovnickou práci. Společně porovnáváme, jak to funguje u nás a jaká je aktivita knihoven v jejich zemích. Samozřejmě, nic není ideální. Nicméně od našeho prvního projektu jsme ušli velký kus cesty a s každým dalším projektem se snažíme služby ještě rozšiřovat.

Více informací o projektech Evropské dobrovolné služby najdete na webu programu Erasmus+ <http://www.naerasmusplus.cz/cz/mobilita-osob-mladez/>.

ZUZANA ČERMÁKOVÁ cermakova@svkul.cz

Bloggerka a kuchařka Ivana Jindřichová

Kulinářské řádění v Městské knihovně Chodov

INSPIRACE Z KNIHOVEN

milovaně, pod rukama návštěvnic se to hemžilo srdíčky a mašličkami. Nejedna manžel, přítel či hodný potomek se v sobotu dočkal velmi milého překvapení.

Samotných dortíků jsme společně vyrobili několik desítek, a to ve čtyřech základních podobách či příchutích. Myslím, že mohu mluvit za všechny, když za pomyslnou třešničku na dortu označím úžasný vanilkový cupcake s krémem z arašídového másla, zdobený preclíčkem a zalitý domácím karamellem. Jen při vzpomínce se sbíhají sliny!

Opět se nám potvrdilo, že čtenáři i nečtenáři naší knihovny jsou milovníky dobrého jídla a nepromarní jedinou příležitost zúčastnit se našich gurmánských večerů. Valentýn a sladká chuť i vůně jsou už nyní minulostí, ale velmi brzy se můžeme společně těšit na další kulinární zážitek.

Za knihovnu velmi děkujeme Ivaně, která si pro nás připravila nezapomenutelné a krásné odpoledne. Budeme se těšit na další brzké setkání.

MICHAELA HUŠKOVÁ

V sobotu 13. 2. jsme v Městské knihovně Chodov uspořádali cupcakeové odpoledne! Díky Ivaně Jindřichové, tvůrkyni blogu Cat&Cook jsme se seznámili s historií geniálních minidortíků, které se v posledních letech staly ozdobou svátečních tabulí, oslav, ale také malým milým potěšením pro všechny milovníky sladkých dobrot.

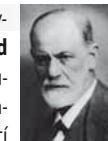
Nejprve jsme byli uvedeni do tajů ingrediencí, které jsou základem pro kvalitní a chutný cupcake. Poté následovala náročná část (alespoň pro nás méně zručné), a tou byla příprava ozdob, které měly zkrášlit naše budoucí výtvořky. Protože celé naše setkání bylo laděno valentýnsky a za-

Před 130 lety, **2. 5. 1886**, se narodil německý expresionistický básník **Gottfried Benn** († 1956); česky vyšel výbor *Básně*.

Před 170 lety, **5. 5. 1846**, se narodil polský spisovatel **Henryk Sienkiewicz** († 1916), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1905), autor proslulého románu z antického Říma *Quo vadis*, trilogie z polských dějin druhé poloviny 17. století *Ohněm a mečem*, *Potopa* a *Pan Wołodyjowski*, historického románu z počátku 15. století *Křižáci* nebo dobrodružného románu pro mládež *Pouští a pralesem*; již za svého života dosáhl světové proslulosti a dodnes se těší čtenářské přízni zejména díky románu *Quo vadis*, který byl i několikrát zfilmován.

Před 160 lety, **6. 5. 1856**, se v moravském Příboru narodil **Sigmund Freud** († 1939), rakouský lékař, psychiatr a autor mnoha děl, zakladatel psychoanalýzy, jedna z nevlivnějších osobností přelomu 19. a 20. století; k nejdůležitějším dílům patří *Studie o hysterii*, *Výklad snů*, *Totem a tabu*, *Mimo princip slasti* aj.

Před 100 lety, **11. 5. 1916**, se narodil španělský spisovatel **Camilo José Cela** († 2002), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1989), autor románů a novel *Rodina Pascuala Duarte*, *Úl*, *Větrný mlýn* a dalších.

Před 85 lety, **14. 5. 1931**, zemřel český básník, prozaik, dramatik, publicista a politik **Viktor Dyk** (* 1877), v mládí anarchista, později spíše nacionalisticky orientovaný; z poezie vyniká zejména poema *Milá sedmi loupežníků*, z prózy novela *Krysař* a z tvorby dramatické *Zmoudření Dona Quijota*.

Před 105 lety, **15. 5. 1911**, se narodil švýcarský prozaik, dramatik a esejista **Max Frisch** († 1991), autor her *Andorra* a *Čínská zeď* nebo románů *Stiller*, *Mé jméno budíž Gantenbein*, *Homo Faber* nebo *Montauk*.

Před 90 lety, **15. 5. 1926**, se narodil anglický dramatik **Peter Shaffer**, autor proslulé hry *Amadeus*, kterou zfilmoval Miloš Forman podle Shafferova scénáře, oceněného později Oscarem; velký úspěch měly i další Shafferovy hry *Equus*, *Královský hon na slunce* či *Laskavec a andělíka*.

Před 130 lety, **16. 5. 1886**, se narodil ruský básník, esejista a kritik **Vladislav Chodasevič** († 1939);

po bolševické revoluci opustil spolu se svou manželkou, spisovatelkou Ninou Berberovovou, Rusko; v češtině vyšel výbor z jeho díla pod názvem *Těžká lyra*.

Před 90 lety, **17. 5. 1926**, se narodil **Ludvík Souček** († 1978), český spisovatel literatury faktu a sci-fi pro děti a mládež; popularizoval tzv. záhadologické teorie; autor *Tušení stínu*, *Tušení souvislostí*, *Otazníků nad hroby* a mnoha dalších knih.

Před 70 lety, **20. 5. 1946**, se narodil český spisovatel a publicista **Pavel Frýbort** († 2007), autor úspěšných románů *Vekslák*, *Válka policajtů*, *Reportér*, *Muž na prodej*, *Agentura* nebo *Vyjednávač*.

Před 60 lety, **20. 5. 1956**, se narodil ruský spisovatel a překladatel z japonštiny **Boris Akunin** (vl. jm. Grigorij Šalovič Čchartišvili); Akunin je gruzínsko-židovského původu, od dvou let žije v Moskvě, od roku 2000 se věnuje pouze psaní; proslavil se sérií 12 historických detektivních románů o Erastu Fandorinovi, z nichž některé byly zfilmovány; česky vyšly z této série romány *Případ Azazel*, *Turecký gambit*, *Leviatan*, *Achillova smrt* a *Zvláštní úkoly* a dále román *Tajemství zlatého tolobasu* ze série „Příběhy Nicholase Fandorina“.

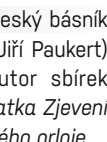
Před 140 lety, **26. 5. 1876**, zemřel český historik, politik a spisovatel, „otec národa“ **František Palacký** (* 1798), zakladatel moderního českého dějepiscetví, představitel národního obrození, autor monumentálních pětidílných *Dějin národa českého v Čechách a v Moravě* a řady dalších děl.

Před 40 lety, **26. 5. 1976**, zemřel německý filozof **Martin Heidegger** (* 1889), představitel fenomenologie a jeden z nevlivnějších filozofů 20. století; zároveň však bohužel člověk, který se zapletl s nacistickým režimem, za což dodnes sklízí kritiku; autor spisů *Bytí a čas*, *Básnický bydlí člověk*, *Co je metafyzika?*, *Kant a problém metafyziky*, *Konec filozofie a úkol myšlení* aj.

Před 80 lety, **31. 5. 1936**, se narodil český básník a historik umění **Jiří Kuběna** (vl. jm. Jiří Paukert) z generace tzv. šestatřicátníků, autor sbírek *Audience u papeže*, *Krev ve víno* či *Matka Zjevení* nebo vzpomínek *Paměť básníka – Z mého orloje*.

Ve Švédsku vzniká nová strategie knihoven

Díky mnoha debatám v televizi, tisku i na veřejnosti o možnostech a financování všech druhů knihoven a o jejich budoucnosti dostala Královská knihovna, která je také švédskou Národní knihovnou, nový úkol přímo od vlády. Ministryně kultury a demokracie Alice Bah Kuhnke zdůraznila potřebu národní strategie, a proto budou vypracovány její návrhy zahrnující všechny švédské knihovny. Základem pro projekt, jehož obsahem je zpracování strategie a dlouhodobých cílů švédského knihovnictví, je knihovní zákon z roku 2013.

Strategie má podpořit spolupráci a kvalitu celého systému knihoven ve Švédsku. Bude stavět na dlouhodobém závazku udržet a rozvíjet knihovnictví. V roce 2015 bylo na tento projekt přiděleno pět milionů švédských korun ročně s tím, že se částka každý rok zvedne přibližně o výši inflace. Závěrečná zpráva projektu má být zveřejněna 1. března 2019.

Vedoucím projektu je známý žurnalista Erik Fichtelius – to je pro projekt velice dobré a mediálně důležité. Dále spolupracují: Krister Hansson, dřívější knihovník Stockholmského regionu, a Karin Linder, která dříve působila jako předsedkyně DIK – profesního a odborového sdružení pro kulturu a informace.

Vládní úkol zahrnuje také pokračování projektu na zpřístupnění elektronických knih prostřednictvím národního katalogu Libris. Na tuto oblast uvolnila vláda dva miliony švédských korun.

Knihovní strategie by měla obsahovat následující části:

1. Hlubková analýza knihovnictví. Knihovny jsou velice důležité pro demokratický vývoj společnosti. Analýza by měla ukázat, že mají obrovský potenciál v oblasti širokého zpřístupnění kultury, znalostí a informací. Analýza by také měla upozornit na příležitosti a výzvy, kterým knihovny čelí. Bude postavena mimo jiné i na znalostech a zkušenostech získaných v zahraničí.

2. Dlouhodobé cíle a strategie. Výchozím bodem pro jejich stanovení je knihovní zákon a jeho plnění. Královská knihovna zpracuje návrhy, jak může spolupráce a koordinace v systému švédských knihoven zefektivnit a zvýšit využívání knihoven a zlepšit dostupnost elektronických zdrojů. Součástí projektu je vývoj národní strategie určené na podporu knihoven (například oblast plánování, řízení, monitorování a statistiky). Dále má projekt vyzdvihnout roli knihovnické profese a knihoven při podpoře a rozvíjení demokracie. Jeho cílem je také prozkoumat možnosti spolupráce různých druhů knihoven a zpracování kritické analýzy efektivity elektronických zdrojů.

3. Rozvoj školních knihoven. Na základě konzultací se školskou radou, dalšími příslušnými orgány a zástupci ředitelů škol bylo zjištěno, že 210 000 žáků nemá přístup ke školní knihovně. Proto je důležité zpracovat analýzu rozvojových potřeb školních knihoven a jejich významu pro podporu rozvoje jazyka a čtenářství a analýzu internetových zdrojů v těchto knihovnách.

Knihovny by se měly stát ústředním bodem měst a obcí, univerzit i dalších škol: s jednoduchým přístupem ke krásné i vědecké literatuře – a to jak k tištěným sbírkám, tak i elektronickým. Zároveň jsou místy pro setkávání a komunikaci, která přispívá k svobodné tvorbě vlastního názoru, a tím slouží k podpoře diskuse a stává se základním kamenem demokracie.

Současné obrovské nasazení v této oblasti je výsledkem neustálého lobbingu knihovníků a směřuje, doufejme, k tomu, aby se role knihovníků a knihoven více zviditelnila a aby knihovny ukázaly, jakým způsobem mohou pomoci při nynějších změnách ve společnosti, například při obrovském nárůstu imigrantů. Čeká nás perná práce, ale všichni doufáme, že se nám vše podaří a že knihovny budou při tomto procesu důležitým a nezbytným partnerem.

NATIONELL
BIBLIOTEKSTRATEGI

Vývoj indických knihoven v oblasti Bengálska byl složitý kvůli rozporům mezi náboženskými sektami a snahou evropských reformátorů o modernizaci již od 19. století. Knihovny zřízené koloniálními vládci jako moderní instituce nabízely vyšší vzdělání vybraným uživatelům, ale jen málo přispívaly k rozvoji bengálské literatury a k podpoře bengálského jazyka. Historické knihovny, známé již několik staletí, pochopitelně stále existují, ale v současnosti vznikají také nová komunitní centra, která nabízejí své služby primárně mládeži, studentům a zájemcům o celoživotní vzdělávání. Pro rozvoj vzdělání v Bengálsku bylo důležité založení Kalkatské univerzity v roce 1857. Univerzita byla zřízena podle západního stylu a začala poskytovat sekulární vzdělání bengálským intelektuálům – studovala zde i většina slavných bengálských spisovatelů, například Sivanath Sastri a Raja Ram Mohun Roy. Mnoho moderních knihoven bylo také vybudováno díky velkorysé podpoře místních filantropů, sociálních reformátorů a dalších vlivných osobností indické společnosti. Veřejná knihovna v Kalkatě byla založena již roku 1836 a stala se první moderní knihovnou v jižní Asii. Další veřejné knihovny se staly postupně centry celoživotního vzdělávání dospělých. Veřejné knihovny zajistily přístup ke vzdělání široké vrstvě indických obyvatel, vytvořily prostor pro zapojování veřejnosti do sociálně-politických otázek a také pomohly rozvoji gramotnosti odlehlých částí Bengálska. Indické knihovny jsou zapojeny do projektů proti sociálnímu vylučování, nabízejí finančně dostupné kurzy vzdělávání dospělých a samozřejmě také podporují čtenářskou gramotnost. (IFLA Journal – Volume 41, 2015, s. 370–380)

Ebersův rukopis, který patří mezi nejstarší a nejcennější egyptské papýry, je uložen v Univerzitní knihovně v Lipsku. Němečtí kolegové se snaží, aby byl zařazen do projektu UNESCO *Paměť světa*. Tento jedinečný rukopis byl nalezen v roce 1873 v egyptském Luxoru. Celý svitek je dlouhý 20 metrů a patří mezi nejvýznamnější medicínské písemnosti, protože obsahuje přehled staroegyptského lékařství. Je zde uvedeno zhruba 900 předpisů a přípravků, dále obsahuje také zaklínadla k vyhánění démonů, kteří

způsobují nemoci. Srovnatelný svitek je snad pouze Smithův papýrus, uložený v New Yorku, ale ten je neúplný. Ebersův rukopis obsahuje celostní pohled na staroegyptskou medicínu, včetně používaných kouzel a modliteb. Ebers publikoval rukopis již v roce 1875, ale do roku 1890 byl papýrus nepřeložený. Do angličtiny jej jako první přeložil Paul Ghalioungui. Lipská univerzitní knihovna prováděla v roce 2015 ve specializované laboratoři v Mannheimu chemický rozbor rukopisu a jeho vznik byl přesněji stanoven na rok 1550 před naším letopočtem. Ve které části Egypta byl papýrus vyroben, nelze určit, ale kvalita materiálu je na špičkové úrovni. Lipská univerzitní knihovna se snaží získat podporu francouzských, anglických i egyptských odborníků a dosáhnout toho, aby byl tento výjimečný dokument pod ochranou organizace UNESCO. Ebersův rukopis je pochopitelně zdigitalizován a díky digitalizačním projektům Knihovny Lipské univerzity vedle dalších významných rukopisů také zveřejněn.

(Das Magazin der Bibliotheken in Sachsen – Jahrgang 8, Nr. 3/2015, s. 146–147)

Ve Finsku se prosazuje nejen souborný katalog HelMet, který zpřístupňuje fondy v 60 knihovnách, ale také cena pro knihovníky se stejným názvem. Ocenění *HelMet* podporuje nejen knihovníky a jejich znalost literatury, ale slouží také k propagaci služeb finských knihoven. Tato cena má motivovat pracovníky knihoven ke studiu literatury jako k základu knihovnické práce. Knihovníci by měli mít přehled o kvalitní literatuře, kterou doporučují svým uživatelům. Na jaře roku 2015 bylo vyhlášeno deset finalistů a v září získal vítěz cenu *HelMet* – diplom a 1000 eur. Finská média se průběžně snaží propagovat služby knihoven, ale v konkurenci dalších médií se tradiční knihovnické služby prosazují hůře. Zlepšení mediálního obrazu knihoven a literatury vůbec má pomoci i toto ocenění, které připomíná veřejnosti, že v knihovně jsou odborníci na literaturu, kteří dokážou pomoci. (Scandinavian Library Quarterly – Volume 48, No. 4/2015, s. 10–13)

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

MONIZ, Richard J. Jr. a Jean MOATS, eds. The personal librarian: enhancing the student experience. [Osobní knihovník: usnadnění studentské praxe.] Chicago: ALA Editions, an imprint of the American Library Association, 2014. viii, 143 stran.

ISBN 978-0-8389-1239-3 Kr 40.199

Polish libraries. Vol. 2 / editor-in-chief Tomasz Makowski. [Polské knihovny. Sv. 2.] Warszawa: Biblioteka Narodowa, 2014. 347 stran: faksimile, grafy, tabulky.

ISSN 2300-9217 Kfe 40.100

SHOWERS, Ben, ed. Library analytics and metrics: using data to drive decisions and services. [Knihovnická analytika a metrika: využití dat k zrychlení rozhodování a služeb.] London: Facet Publishing, 2015. xxi, 176 stran: ilustrace.

ISBN 978-1-85604-965-8 Kf 40.218

WRIGHT, H. Curtis. Jesse Shera, librarianship, and information science. [Jesse Shera, knihovnictví a informační věda.] Sacramento, CA: Library Juice Press, 2013. xvi, 126 stran.

ISBN 978-1-936117-75-8 Krb 40.191

Architektura knihoven

JOHNSON, Alex. Improbable libraries: a visual journey to the world's most unusual libraries. [Neuvěřitelné knihovny: vizuální cesta do světa nejeobvyklejších knihoven.] Chicago: University of Chicago Press, 2015. 240 stran: barevné ilustrace.

ISBN 978-0-226-26369-4 Aaaa 40.203

NTK – Národní technická knihovna. Praha: Národní technická knihovna, 2014. 21 nečíslovaných stran: ilustrace.

Aac 9.815/B

STEELE, Patricia, David CRONRATH, Sandra Parsons VICCHIO a Nancy Fried FOSTER. The living library: an intellectual ecosystem. [Živá knihovna: intelektuální ekosystém.] Chicago: Association of College and Research Libraries, a division of the American Library Association, 2015. xvi, 138 stran: ilustrace.

ISBN 978-0-8389-8740-7 Aa 40.185

Organizace knihovních fondů

CRAWFORD, Walt. Open-access journals: idealism and opportunism. [Volný přístup k časopisům: idealismus a oportunističtí.] Chicago: ALA Tech-

Source, 2015. 38 stran: grafy, tabulky. Library technology reports: expert guides to library systems and services, vol. 51, no. 6 (Aug/Sep 2015).

ISBN 978-0-8389-5969-5 Oaagb 40.184

DIUNKERKEN, Wyoma van, Wendi Arant KASPAR a Jeanne HARRELL. Guide to ethics in acquisitions. [Průvodce etiky v akvizici.] Chicago: Acquisitions Section of the Association for Library Collection & Technical Services, American Library Association, 2014. viii, 86 stran. ALCTS acquisitions guides series, no. 17.

ISBN 978-0-8389-8701-8 Kra 40.186

KINCY, Chamyia Pompey a Sara Shatford LAYNE. Making the move to RDA: a self-study primer for catalogers. [Přechod na RDA: samostudium pro katalogizátory.] Lanham; Boulder; New York; Toronto; Plymouth, UK: Rowman & Littlefield, 2014. xiv, 332 stran.

ISBN 978-0-8108-8769-5 Odabb 40.068

Sítě knihoven

Annual report 2014; Action plan 2015: prepared in line with the 2014/16 and 2015/17: strategic activity plans of the National Library / prepared by Birute Pečiulevičiute, translated by Tomas Auškalnis. [Výroční zpráva za rok 2014; Akční plán na rok 2015: připraveno v souladu s linií 2014/16 a 2015/17: strategické plány činnosti Litevské národní knihovny.] Vilnius: Martynas Mažvydas National Library of Lithuania, 2015. 33 stran: barevné ilustrace.

ISBN 978-609-405-105-0 Taa 9.808/B

ŠTROSOVÁ, Ivana. Mozaika z historie a současnosti veřejné havlíčobrodské knihovny 1894–2014. Havlíčkův Brod: Krajská knihovna Vysočiny, 2014. 95 stran: ilustrace (převážně barevné), faksimile, portréty.

ISBN 978-80-260-7442-7 Tec 9.821/B

KNIHOVĚDA

HUBÁČKOVÁ, Vilma a Alena PETRUŽELKOVÁ. Zpráva o knize = www.bookreport.cz / překlad do angličtiny Graeme Dibble, James Partridge; fotografie Vendula Knoppová, archiv PNP, archiv Laboratoř. V Praze: Památník národního písemnictví, 2015. 98 nečíslovaných stran: ilustrace (převážně barevné).

ISBN 978-80-87376-25-6 Xa 9.822/B

KAMPAŇ KE DNI KNIHY PODPORÍ VZNIK KNIH PRO ZRAKOVĚ POSTIŽENÉ

Pod heslem *Kniha ti sluší* proběhnou v týdnu od 18. do 23. dubna 2016 oslavy Světového dne knihy a autorských práv. Svaz českých knihkupců a nakladatelů (SČKN) se rozhodl výtěžek letošního kampaně věnovat Světlušce Nadačního fondu Českého rozhlasu a Nadaci Leontinka na úpravu knih pro zrakově postižené.

Za nákup knih v partnerských knihkupectvích, uskutečněný během týdenních oslav, získají čtenáři jako odměnu **unikátní CD**, na které desítka oblíbených českých spisovatelů včetně Haliny Pawłowské, Michala Viewegha či Václava Větvíčky namluvila ukázky ze své tvorby. Knihkupci budou tyto dárky pro své zákazníky nakupovat a většina výtěžku z tohoto prodeje poputuje Světlušce Nadačního fondu Českého rozhlasu a Nadaci Leontinka, které peníze využijí na zpřístupňování literárních textů dětem se zrakovým postižením.

Díky prostředkům vybraným v kampani *Kniha ti sluší* budou moci *Světluška a Leontinka* podpořit například vznik CD s audiopodobou dětských knížek současných českých autorů z projektu www.nejlepsiknihydetem.cz nebo multisenzorickou knížku určenou pro nejmenší čtenáře se zrakovým či kombinovaným postižením.

Projekt **Nadačního fondu Českého rozhlasu Světluška** pomáhá od roku 2003 lidem, kteří nevidí nebo vidí velmi špatně, žít samostatný, smysluplný život a cítit se užiteční. Světluška svítí na cestu dětem i dospělým. Přispívá na speciální pomůcky, které „mluví“ nebo mají hmatový displej, na psí vodící pomocníky, na osobní asistenty dětem, aby mohly chodit do běžných škol se zdravými kamarády, a seniorům, aby mohli trávit podzim života doma a nikoliv v ústavu.

O něco mladší **Nadace Leontinka**, založená roku 2005 podnikatelem Jindřichem Lukavským, podporuje především děti a mladé lidi se zrakovým postižením, kterým pomáhá s integrací do běžného života (mimo jiné podporuje účast zrakově postižených sportovců na Jizerské 50, na sérii amatérských závodů Run Tour, Běhej lesy nebo Vltava Run či na PRIMátorkách).

Světový den knihy se slaví od roku 1995 pravidelně ve více než 100 zemích světa. Připadá na 23. duben, což je den, kdy zemřeli dva velcí literáti – William Shakespeare a Miguel de Cervantes. Letošní Světový den knihy je výjimečný tím, že od úmrtí obou spisovatelů uběhlo právě 400 let. V Česku oslavy Světového dne knihy zaštiťuje Svaz českých knihkupců a nakladatelů. Vzhledem k tomu, že letos 23. duben připadá na sobotu, budou oslavy probíhat po celý týden před ním.

Mediálními partnery projektu jsou Český rozhlas Radiožurnál a Regionální Deník. Se SČKN na projektu spolupracuje také knihovnická organizace SKIP a Asociace spisovatelů.

Součástí oslav bude i řada doprovodných akcí. Podrobnosti o nich se budou postupně objevovat na webových stránkách projektu www.knihatislusi.cz, které budou spuštěny v polovině března 2016.

www.knihatislusi.cz

Facebook projektu Kniha ti sluší

Projekt Kniha ti sluší Svaz českých knihkupců a nakladatelů Mariánské náměstí 190/5, Praha 1 (P. O. Box 177, 110 01 Praha 1)

Pokud potřebujete jakékoli doplňující informace, neváhejte nás kontaktovat: SČKN, Marcela Turečková, 604 200 597, tucekova@sckn.cz, www.sckn.cz

Turner PR, Johana Turner, 606 232 055, johana@turner.cz, www.turner.cz

Získejte ke knize dárek 18.–23. 4. 2016

Světový (tý)den knihy
a autorských práv

kniha ti sluší

www.knihatislusi.cz

Podpořte s námi Světlušku Nadačního fondu
Českého rozhlasu a Nadaci Leontínka.

Radiožurnál
Český rozhlas

deník

skip

Design © Miroslav Dvořák, B. Kříž, 2016